OU KORINI
Pollone KORINI Yamboma Pepá OU Topa Sirimu Bokumu

Pollone I Pepá Topa Sirimumunge Ungu Pulu Mare

Pollo kinie yuni pepá topa sirimumanga ungu pulu mare inie yakondo gomo 714 molemo.

Kolea Korini akumu Akaya poropinjinge kolea ailimu. Akumu Giriki yamboma moloringi kolea te. Pollo wale talo sipe koleamanga andopa Yesusinge ungumu nimbe silipe andopalie Korini kepe purumula (Lipe Mundurumu Yema 18:1-17). Yu akuna molopili Kirasinge yambo talape te akuna pulu monjiku moloringi, aku yambo talapemo lipe taponjipe molorumu.

Nakolo Pollo yu aku koleamo mundupe kelepa kolea aili Epesasi pupe molorumu kinie walse Kirasinge Korini yambo talape moloringine umbuni mare wendo orumu pilipelie 'Ene lipu taponjembo.' nimbe i pepámo ene topa sirimu. 'Unguma mimi siku pilku, molko konjengi.' nimbe pepámo topa sirimu (Ou Korini 16:7-9, Lipe Mundurumu Yema 20:31).

'Enene 'Sike.' ningu tondolo munduku pilimele mele siye kolongenje.' konopu lepalie Pollone mini wale mundupe konopu aisili lipe mundupe molorumu mele nimbe sipe, ene konopu telumu naa panjiku kapola naa moloringimunge ungu mare nimbe, amboma kinie yema kinie ulu mare teko kenjiringimunge ungu mare nimbe, anju yando

kote tenjiringimunge ungu mare nimbe, ulsu yambomane kuru popo toko kaloringi langimenga ungu mare nimbe, ambo ye pulime kinie ye ambo lilime kinie molko konjingí mele nimbe sipe, Pulu Yemonga Minimuni yamboma 'Teai.' nilimo mele pilku liku naa telemele kinie umbunime wendo olemo mele nimbe sirimula. Maku toko mimi siku Pulu Yemo popo toko yunge imbi ambolko ola linjingí mele nimbe sipe, Mini Kake Telimuni Kirasinge yamboma tondolo lupe lupema we silimomonga ungu mare nimbe sipe, konopu monjingí ulumu paa olandopa mele nimbe sipe, yambo kololime lomboroko ola molonge mele ungu mare nimbe sirimula. Aku ulumane Korini yamboma umbuni sirimumunge aku ulumanga Pulu Yemone kanopa peanga kanolemo mele Pollone ene lipe taponjipe ungu peangama nimbe sirimu.

*1:10-6:20munge ungu pulumu inie anjukundu 1:10** molemo. 7:1-16:12 akuna ungu mare walsiringimenga ungu pulumu inie anjukundu 7:1* molemo.*

Ya ungu pulumu pora nikimu.

1 Na Pollo, Pulu Yemone na walsipe mako torumuna Kirasi Yesusini "Nanga kongonomo tenjipui." nimbe lipe mundurumu yemo,* na kinie olionga ˻Kirasinge ungumu pilili˼ angenu Sositenisi pea molopololie i pepámo topo sikiru.

2 Pulu Yemonga yambo talape kolea aili Korini molemelema,* Kirasi Yesusi kinie tapu toko molemelena Pulu Yemone "Nanga yambo manjiku molko yambo kake tepili molangi wai." nirimu yamboma, ene kinie koleamanga pali

olionga Aili Yesusi Kirasinge imbimu** ambolko
ola linjiku popo tolemele yamboma kinie, ene
pali ⌞i pepámo topo sikiru⌟. Ailimu olionga kepe
enenga kepe pali Ailimu.

3 Olionga Lapa Pulu Yemo kinie Aili Yesusi
Kirasitolone ene we kondo kolkolo, ‘Ene konopu
pe nipili taka lelko molangi.’ niengili.

4 Ene Korini yamboma Kirasi Yesusinge
yamboma molemelena Pulu Yemone ene we
kondo kolopa tepa konjirimumunge nane Pulu
Yemondo alieli “Ange.” nimbu molio. 5-6 Nane
enendo Kirasi manda telemo temba mele te-
mane peangamo topo sirindu unguma ‘Sike.’
ningu tondolo munduku pilku liringine ene
kinie ulu peangama wendo orumu. Kirasini
enenga nimbe tenjirimumunge Pulu Yemone
yunge unguma enene ningu konjingí tondolomo
kinie, yunge ungumanga puluma pilku kon-
jingí tondolomo kinie, sirimuna kanu tondolo-
tolo kinie we tondoloma pali ene kinie pepili
molemele. 7 Aku siku molemelena ene Aili Yesusi
Kirasi omba mona angilimbemonga konopu siku
nokoko molemele kinie Mini Kake Telimunge
tondoloma pali yuni sirimu ene kinie pelemo.
8 Olionga Aili Yesusi Kirasi ombá walemo wendo
ombá kinie ‘⌞Pulu Yemone⌟ mongo simbe ulu te
ene kinie naa pepili.’ nimbe yuni ‘Ene alieli
enge ningu molangi.’ nilimo mele pe kepe
nimbé.* 9 Enendo yunge Malo olionga Aili Yesusi
Kirasi* pea “Tapu toko molangi wai.” nirimu
Pulu Yemone ulu “Tembo.” nilimoma paa sike
telemo. ⌞Ene kinie aku sipe ulu peangama
wendo⌟ orumumunge pilipulie ⌞Pulu Yemo kinie

alieli ange nilio⌟.**

10 Angokeme, olionga Aili Yesusi Kirasinge*
imbi lepo ⌞umbuni te ene kinie pelemomonga⌟**
ungu te mawa tekero: ‘Ene konopu paa teluna
mindi pupili, ungu telumu mindi ningu, kap-
ola kapola molangi. Lupe lupe naa molangi.
Ene yambo talape telumu mindi molko konopu
telumu pepili molangi.’ nimbu mawa tekero.
11 Nanga angokeme, kerepali ningu irinele teko
molemele mele ⌞ambo⌟ Killoinge yambo marene
⌞ongo⌟ na ningu siringi. 12 Enene telemele nikiru
mele niembo: Ene marene ningindu: “Olio Pollo
lombili pulimolo.” nilimele.
Marene “Olio Apollosi lombili pulimolo.” nil-
imele.
Marene “Olio Pita* lombili pulimolo.” nilimele.
Marene “Olio Kirasi lombili pulimolo.” nilimele.

13 ⌞Nambemuna aku siku nilimeleye?⌟ Kirasi
yu aisiliye? ⌞Na⌟ Pollone ‘Ene lipu taponjembo.’
nimbu unju perana kolonjirinduye? Ene no
linjingindu Pollonga imbi lelko no linjiringiye?
14-15 Nane ene Korini yambo mare no naa lin-
jirindumunge yambomane “Olio Pollonga im-
bine no lirimulu.” manda naa ningímunge ene
papu no naa linjirindu. Nane Kiripasi kinie
Gayasitolo sike no linjirindu nakolo yambo mare
pea molo. 16 (Sike, mare pea no linjirindula.
Sitepanasi kinie yunge ulkena peringi yamboma
kinie no linjirindu lemo. ‘Akuma mindi no
linjirindu.’ konopu lekero. ‘Mare pea molonje.’
nimbu pilkiru.) 17 Kirasini na “No linjipui.”
nimbe lipe naa mundurumu. Yunge temane

peangamo “Toko sinjipui.” nimbe lipe mundurumumunge ˻na yamboma no linjilipu naa andolio˼. Kirasinge temane peangamo andopo tombondo yambo pilipe konginjili pelemomane temane lupe lupe tolemele mele na aku sipu naa tolio. ‘Aku sipu tembo kinie Kirasi ˻kolorumu˼ unju peramo yunge engemo naa peli none tenjipu, aku unju peramonga tondolomo* topo manie mundumbu.’ nimbu aku naa telio.

18 Sike Kirasi kolorumu unju peramonga ungu nilimolomo mindili nongo molko kenjingí aulkena pulimele yambomane ningindu: ‘Uluri molo. Akumunge lipe taponjimbe tondolo te naa pelemo.’ nilimele. Nakolo olio lipe taponjipe mindili nolemelka aulkena wendo lipe yu kinie pea molopo konjimulú aulkena lipe monjimu yamboma olione ‘Unju peramonga ungumu Pulu Yemonga tondolo pelemo ungumu.’ nimbu pilimolo. 19 ˻Aku siku ningu pilimelemonga˼ ungu te Pulu Yemonga bokuna molemo, akumu i sipe:
“Pilipe konginjili pelemo yambomanga
pilipe konginjilimu
nane topo manie mundumbu.
Yambomane ‘Sumbi sipu pilimolo.’
nilimele yambomanga
konopuma tepo embambo simbu.”
nirimu kanumu.*

20 ˻Pulu Yemone aku sipe pilili yamboma topa manie mundumbe˼ liemo kinié yambo mare pilipe konginjili pelemo yamboma kinie, Mosisini sirimu ungu manema pilku konjiku yamboma mane silimele yamboma kinie, uluma pali pilkulie kerepali nilimele yamboma kinie,

kanu yambomando nambolka nimulúye? Ya
ma koleana konopuni tondolo munduku pilimele
uluma pali Pulu Yemone aku uluma tondolo te
naa pelemo mele naa lipe ora sirimuye? ⌞Aku
uluma tondolo te naa pelemo mele lipe ora
sirimu kanumu.⌟

21 ⌞Akumu nambe tepo pilipulie nikiruye?⌟
Pulu Yemo pilipe konginjili pepili molemomonga
ma koleana pilipe konginjili pelemo yambo-
mane yu molopa pilimo mele manda naa pil-
ingí akumunge olione Yesusi kolorumu ungumu
nimbu silimolo kanu ungumundu pilipe kong-
injili yambomane "Aroma toko, ningu kenjikim-
ili." nilimele ungu akumuni 'Aku ungumu sike.'
ningu tondolo munduku pilimele yamboma
Pulu Yemone lipe taponjipe mindili nolemelka
aulkena wendo lipe yu kinie molko konjingí
aulkena lipe monjilimo.* 22 Juda yambomane
"Pulu Yemone ulu tondoloma telemo mele ulu
mare kanamili." nilimele;* Giriki yambomane
'Olio pilipe konginjili peangama pepili. Olio
ulumanga puluma paa pilipu konjemili.' ningu
mindili siku kongono telemele. 23-24 Nakolo
olione Yesusi unju perana toringi kolorumu-
munge temanemo mindi andopo topo silimolo.
Aku ungumu Juda yambomane ⌞ungumu we
pilku ulu tondolo mare naa kanokolie "Aku
ungumu⌟ ungu kerimu. Paa kapola molo."
nilimele; Giriki yambomane ⌞ungumu we pilku
ungumunge pulumu naa pilkulie⌟ "I ungumu
aroma ungumu." nilimele; nakolo Pulu Yemone
Juda yambo mare kinie, Giriki yambo mare
kinie 'Nanga yamboma molangi wai.' nirimu

⌞pilirimulu⌟ yambomane kanu ungumu pilipulie,
'⌞Aku ungumuni Pulu Yemone lipe mundupe olio
sirimu ye nomi⌟ Kirasimu* molopa telemo mele
nimbe silimo ungumu. Yu Pulu Yemonga ton-
dolomo; yu Pulu Yemonga pilipe konginjilimu.'
nilimolo. 25 Ma koleana yambo marene 'Pulu
Yemone konopuni pilimo ungu mare aroma topa
pilimo.' nilimele nakolo yuni konopuni aroma
topa pilimo mele kepe paa olandopa; yambo-
mane 'Paa pilipu konjilimolo.' nilimele mele
maniendopa. Pulu Yemone ulu mare telemo
kinie yambomane kanokolie, 'Aku uluma enge
te naa pelemo.' ningu kanolemele nakolo 'enge
te naa pelemo' nilimele ulumanga tondoloma
kepe paa olandopa, yambomane 'Ulu tondoloma
tekemolo.' nilimele tondoloma paa maniendopa.
26 Angokeme, ou Pulu Yemone 'Nanga yam-
boma molangi wai.' naa nipili moloringi mele
kinié altoko mimi siku piliengi! Yambomane
ene kanokolie 'Ene aisili pilipe konginjili yam-
boma moloringi.' naa niringi. 'Ene yambo
aisili yamboma nokoli engemo pelemo.' naa
niringila. 'Ene aisili enenga anda kolepama
imbi molorumu.' naa niringila. 27 Nakolo
ma koleana yambomane yambo mare kanokolie,
'Yambo konopu naa peli yambo aroma tolime.'
nilimele yamboma Pulu Yemone mako topa
'Nanga yamboma molangi.' nilimo; 'Yambo enge
naa peli yamboma.' ningu kanolemelema mako
topa 'Nanga yamboma molangi.' nilimo. 'Nanga
yambomando aku siku ningu pilimele yambo
pilipe konginjili pelemo yamboma kinie, 'Olio
enge pelemo.' ningu pilimele yamboma kinie,

pipili kolangi.’ nimbe Pulu Yemone kanu we
yamboma mako topa ‘Nanga yamboma molangi
wai.’ nilimo. 28 Ya ma koleana imbi naa
molemo yamboma kinie, yambomane kanoko
keri kanolemele yamboma kinie, yambomane
‘yambo koropama’ ningu kanolemele yamboma
kinie, akuma Pulu Yemone mako topa ‘Nanga
yamboma molangi.’ nirimu. ‘Yambo imbi mole-
moma kinie, tondolo pelemo yamboma kinie,
aku yamboma we yambo koropama molangi.’
nimbe, kanu we yamboma ‘Nanga yamboma
molangi.’ nimbe mako torumu. 29 ‘Yambo
tene nanga kumbikerena yuyu kapi nimbe yunge
imbi ambolopa ola manda naa limbe.’ nimbelie
Pulu Yemone kanu sili yamboma mako torumu.
30 Pulu Yemone yuyu ene ‘Kirasi Yesusi kinie
pea tapu toko molangi.’ nimbe lipe mundurumuna yu kinie pea molemele kanumu. Pe
kinié Pulu Yemone olio pilipe konginjilimu kinie
konopuni mimi sipe pilili ulumu kinie silimo
akumunge pulumu Kirasi yu. Kirasini ⌞olionga
nimbe tenjirimu ulu akumuni⌟ Pulu Yemone olio
‘yambo sumbi nilime molko, nanga yamboma
manjiku molko yambo kake telime molangi.’
nilimo. Kirasini tenjirimu ulumuni ‘Ene teko
kenjiringimunge molko kenjiku mindi pungí
aulkena wendo wangi, ulu pulu kerimene ene
altopa naa ambolopili.’ nilimo.* 31 Akumunge
Pulu Yemonga bokuna ungu te nilimo mele
mindi teamili. Aku ungumu i sipe:

“Yambo tene ‘Konopu sipu kapi niembo.’ nimu
liemo
Ailimuni yunge tenjirimumunge pilipelie

Ailimu mindi konopu sipe kapi nimbe
imbi ambolopa ola linjipili.”*
nilimo kanumu mele teamili.

2

1 Angokeme, ⌞akumunge nanga nanu pilipe
konginjilimu kinie tondolomo kinie naa pepili
terindu mele* niembo:⌟ Na ene moloringine
ombolie Pulu Yemonga ungumu ene nimbu sim-
bundu pilipe konginjili olandopa pelemo yambo-
mane unguma sulu teko ningu konjilimele mele
naa nirindu. 2 ‘Na ene kinie molopolie ‘Yesusi
ye nomi Kirasimu yu mindi konopu kimbu sipu
molopolie, yu unju perana toringi kolorumu
mele mindi paa konopu kimbu sipu molopo, ene
akumu mindi piliengi nimbu simbu.’ nimbu
molopolie ⌞pilipe konginjili pelemo yambomane
nilimele mele naa nirindu⌟. Ungu lupe te konopu
kimbu sipu mane naa siembo.’ nimbu ou
pilirindu. 3 Na ombo ene kinie molopo ⌞unguma
nimbu sirindu⌟ kinie na enge te naa perimu. Pip-
ili kolopo alieli mini wale mundupu molorundu.
4 ⌞Temane peangamo⌟ ene topo simbundu pilipe
konginjili pelemo yambomane nilimele mele
unguma naa nimbu sirindu. ‘Nanga pilipe kong-
injili olandopa pelemomone ene konopu alowa
teangi.’ nimbu ene unguma tondolo mundupu
naa nimbu sirindu. ‘Mini Kake Telimunge
tondolomone na lipe taponjilimo kinie kanokolie
nimbu sikiru mele pilku liengi.’ nimbu yunge
tondolomone unguma ene nimbu sirindu. 5 ‘We
yambomane pilipe konginjili pepili unguma
ningu konjilimelenje pilkulie “Sike nikimili.”

ningu tondolo munduku pilimelkanje kapola naa telka. Pulu Yemonga tondolomo mindi kanokolie “Yunge ungumu sike.” ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbu unguma aku sipu we nimbu sirindu.

6 ⌞We yambomando pilipe konginjili yambomane ningu silimele mele sike nimbu naa silio⌟ nakolo Pulu Yemonga ungumu kamu pilku konjilimele yambomando unguma nimbu simbundu pilipe konginjili pelemo unguma nimbu silio. Nakolo aku pilipe konginjilimu ya mana yambomane pilku konjiku ningu silimele mele paa molo. Ya ma koleana nokoko kamako molemele yambomane ungu mane silimele mele ungu mane naa silio. ⌞Mulu ma pora nimbé kinie⌟ enenga engemo pora nimbé. 7 ⌞Nane nilio mele lupe.⌟ Nane Pulu Yemonga konopu peanga pepa pilipe konginjili unguma mindi nimbu silio, aku ungumu Pulu Yemone mulu matolo ou naa tepalie olio tepa konjipe ‘Yu kinie pea molangi.’ nimbe, nimbe panjirimu nakolo aku ungumu ou lopi tepa perimumu kinié mindi kamu mona lemo, aku ungumu mindi nimbu silio. 8 ⌞Nane pilipe konginjili nikiru⌟ akumu ya ma koleana nokolemele ye kamakoma naa pilimele. Pilimelkanje tondolo pa teli pelemo ye Ailimu* ‘unju perana kolopili.’ ningu uku toko naa panjilimelka. 9 Nakolo ⌞aku ungumunge⌟ ungu te ⌞Pulu Yemonga bokuna⌟ toringi nilimo, akumu i sipe:

‘Pulu Yemo konopu monjilimele yamboma
yuni tepa konjipe melema nosinjilimo mele
yambo telumuni kepe mongone naa kanoko,

ungu te naa pilku, konopuni naa piliringi.'*
nilimo kanumu, 10 nakolo Pulu Yemone 'Yunge
Minimuni tei.' nirimu kinie Minimuni olio kanu
lopi terimu ulumu lipe ora sirimu.

Yunge Minimuni melema pali mimi sipe
kanopa, Pulu Yemonga konopuna ulu tondolo
pelemoma kepe kanolemo. 11 Yambo tene
yambo te konopuni pilimo mele naa kanolemo.
Yambo tenga minimuni mindi yuyu konopu lemo
mele kanopa pilimo. Aku sipela Pulu Yemo
yuni konopuni pilimo mele yambo tene naa
kanolemo, Pulu Yemo yunge Minimuni mindi
kanolemo. 12 Pe Pulu Yemone yunge Minimu
olio sirimuna Pulu Yemone olio tepa konjipe
we silimo mele pilimolo. 'Olio ya ma kolea-
monga tondolo te lirimulu.' nimbu naa pilimolo.
13 Akumunge nane ungu nimbu silioma ma
koleana pilipe konginjili tene naa nimbu silio.
˹Pulu Yemonga˺ Minimuni na mane sipe 'Ningu
si.' nimbe ungu umbu tonjilimo unguma Pulu
Yemonga Minimu konopuna molemo yamboma
nimbu silio.

14 Pulu Yemonga Minimu konopuna naa
molemo yambomane Pulu Yemonga Minimuni
nimbe silimo mele naa pilku limele. Pulu
Yemonga Minimu konopuna molemo yambo-
mane mindi Pulu Yemonga melema liku mimi
siku pilimele akumunge Pulu Yemonga Min-
imu konopuna naa molemo yambomane 'Aku
melema uluri molo.' ningu pilku sundulimele.
15 ˹Nakolo˺ Pulu Yemonga Minimuni ambolemo
yambomane melema pali puluma mimi siku
pilku apuruku konjilimele. Nakolo we yambo-

mane Pulu Yemonga Minimu konopuna molemo
yamboma manda kanoko naa apuruku, ‘Teko
konjikimili.’ molo ‘Teko kenjikimili.’ ningu
manda naa pilku nilimele. 16 ⌞Pulu Yemone
konopuni pilimo mele manda naa pilimele-
monga ungu pulu te Pulu Yemonga bokuna
nilimo, akumu i sipe:⌟
‘Naene Ailimu konopuni pilimo mele
manda kanopa pilipe,
Ailimu manda mane simbeye?’*
nimbe molemo kanumu. ⌞Akumu sike⌟ nakolo
olio ⌞Pulu Yemonga Minimu konopuna molemo
yambomane⌟ Kirasi konopuni pilimo mele** aku
sipu pilimolo ⌞akumunge Ailimuni pilimo mele
manda pilimolo⌟.

3

1 Angokeme, ⌞aku nikirumunge⌟ na ene kinie
molopolie, yamboma Pulu Yemonga Minimuni
nilimo mele pilku liku telemele yamboma mane
silio mele ene aku sipu manda mane naa sirindu.
We mana yambo ⌞umbu konopuni mindi pil-
imele yamboma⌟ mane silio mele ene aku sipu
mane sirindu. Kirasinge ambolango pamema
mindi moloringimunge 2 nane ene ame mindi
sirindu.* ‘Ene langi enge nilime manda naa
nonge.’ nimbu kanopolie langi enge nilime naa
sirindu. Kinié kepe langi enge nilime manda
naa nonge. 3 Enenga ou konopu wemane ene
ambolopili molemelemonga mana yambomane
telemele mele telemele. Ene ‘Yambomane teko
nosikimili mele nane aku sipu telkanje papu.’
ningu yamboma kinie konopu keri panjiku, anju

yando irinele teko, aku uluma telemele, akumu
konopu ouma pepili molemelemonga telemele.*
⌞Aku ulu telemelemane ene Mini Kake Telimuni
kamu ambolemo yamboma naa molko, yunge
ungumu naa pilimele mele lipe ora silimo.⌟
4 ⌞Enene i siku mele telemele:⌟ Yambo tene
nimbendo: “Na Pollonga yambomo.” nilimo.
Tene nimbendo: “Na Apollosinge yambomo.”
nilimo. Aku siku nilimele yamboma we mana
yamboma mindi naa molemeleye?

5 ⌞Apollosi kinie Pollotolo nambemuna arenale
teko kerepali nilimeleye?⌟ Apollosi naeye? Pollo
naeye? Apollosi olto Ailimunge kendemandetolo
mindi. Ailimuni kongono lupe lupe sirimu yetolo
molopolie, aku kongonomo terimbulumunge
ene “Kirasi sike.” ningu tondolo munduku
piliringi* aulkemo akisinjirimbulu yetolo mindi
molembolo. 6 Nane langi umbu torundu; pe
langi umbu tonjirindu koleana Apollosini an-
dopa no mundurumu; nakolo Pulu Yemone
‘Langime toko raka nimbe opili.’ nirimu.
7 Akumunge yambo langi umbu tonjilimomo
imbi naa molemo; yambo poniena andopa no
silimo yambomo kepe imbi naa la molemo;
Pulu Yemone ‘Langime wendo opili.’ nilimo
aku yemo mindi imbi molemo. 8 Yambo langi
umbu tolemo yambomo kinie poniena andopa
no silimo yambomo kinie aku yambotolonga
kongono te olandopa te maniendopa molo. Aku
yambotolone ⌞Pulu Yemonga⌟ kongono mindi
tengelemonga telembele mele mimi sipe kanopa
apurupe yu mele mele mele kalomba. 9 Apollosi
olto kinie Pulu Yemo kinie tapu topo kongono

telemolo yema; ene Pulu Yemonga ponie mele,
⌞akumunge yu mindi olandopamo⌟.

Ene Pulu Yemone ulkemo takopa molemo
mele molemelela. 10 ⌞Na ene moloringine
ombo pulu monjipu unguma mane sirindu kinie⌟
Pulu Yemone we kondo kolopalie ‘Na ulke
takoli kongonomonga pilipe konginjili pelemo
yemo molopili.’ nimbe tondolo te we sir-
imu. ‘Ene yunge ulkemo angilipili.’ nimbe
na aku tondolomo sipelie lipe mundurumuna
ene moloringine ombo, ‘Ulke angilimbemonga
ponga polangi.’ nimbu mana kouma talape
topo nosirindu, aku koumanga ola yambo
tene ulkemo takopa molemo. Nakolo ulke
takolemele yambomane mimi siku pilku konjiku
ulke takangi.* 11 Ulkemo ola takonge kouma nane
talape topo nosirindu akuma Yesusi Kirasi yu.*
Yambo tene alowa tepa kou lupe mare manda
naa nosimbe. 12 Yambo marene ⌞Pulu Yemonga
ulkemo⌟ kanu koumanga ola takongendo kou
gollo kinie, kou sillipa kinie, kou mone olandopa
pulimo kouma kinie, aku mele peangamane
takoko, marene unju kinie angi kinie rasi witi
unju aku mele kerimene takoko, telemele. 13 Pe
Pulu Yemone yamboma kote tenjipe pilimbe
walemo wendo ombá kinie ulkemo takolemele
mele mona lemba. Kanu walemo kinie tepe tene
‘Yambomane kongono teringime teko konjiring-
inje molo teko kenjiringinje?’ nimbe manda
manjimbe. 14 ⌞Manda manjimbe kinie⌟ yambo
tene manie talape topa lemo koumanga ola* ulke
takombamo tepene naa nomba pora simu liemo
yu mele kalolimu limbe. 15 Molo yambo tene ulke

takombamo tepene nomba pora simu liemo aku
kongono tembamonga mele kalolimu naa limbe.
Kanu yambomo yuyu ⌞Pulu Yemone⌟ lipe tapon-
jipe ‘Mindili naa nopili.’ nimbe yu kinie molopa
konjimbe ulu pulumu* simbe nakolo yu, tepene
yambo te nombá telemo kinie yambomane liku
taponjiku yu wendo limele kinie tepene kamu
naa nolemo yambomo mele molomba.
16 Ene Pulu Yemo molemo ulke suluminia* paa
kake telimu molemele; Pulu Yemonga Minimu
enenga konopuna sukundu molemo; akumu ene
naa pilimeleye? 17 Akumunge yambo tene Pulu
Yemonga ulke suluminia* paa kake telimu tepa
kenjimu liemo Pulu Yemone kanu yambomo
tepa kenjimbela. Pulu Yemonga suluminiamo
‘Yunge suluminia kake telimu.’ nilimo, aku
suluminiamo ene eneno, akumunge aku sipe
tepa kenjimbe yambomo yuni yu kepe tepa
kenjimbe.
18 Ene eneno konopuni kolo toko naa piliengi!
Enenga yambo tene yuyu pilipelie, ma koleana
yambomane ‘Olio pilipe konginjili pelemo yam-
boma molemolo.’ ningu pilimele mele yuni aku
sipe ‘Pilipe konginjili yambomo molio.’ nimbe
pilimu liemo ‘Aku sipu nimbu naa piliembo.’
nipili. ‘Mana yambomane na kanokolie ‘Aroma
toli yambomo.’ ningu kanangi.’ nipili. Aku
sipe nimbé kinie sike pilipe konginjili yambomo
molomba. 19 Mana yambomane pilkulie ‘Akumu
pilipe konginjilimu.’ ningu pilimele mele Pulu
Yemone kanopalie ‘Kekelepa toli ulumu.’ nimbe
kanolemo. Akumunge ungu te yunge bokuna
molemo, akumu i sipe:

‘Yambo marene yamboma teko kenjingindu
enenga konopuna pilipe konginjili pelemomone
uluma telemele nakolo
Pulu Yemone aku telemele uluma kanopalie
‘Aku pilkulie tekemelemonga ene eneno melu lelko
nomi suku mundukumili.’ nimbe kanolemo.’*
nimbe molemo kanumu. 20 Akumunge ungu te
pea molemola, akumu i sipe:
‘Ailimuni pilipelie,
konopuna pilipe konginjili pelemo yambomane
konopuni pilimele mele ene naa lipe taponjimbe.
‘Pilimele mele uluri molo.’ nimbe pilimo.’*
nimbe aku sipe molemo. 21 Akumunge altoko
yemanga imbime kapi ningu ambolko ola naa
linjengi.* Melema pali enenga. 22 ˹Na˺ Pollo
kepe Apollosi kepe Pita* kepe, ma koleamo kepe
konde mololi ulumu kepe kololi ulumu kepe,
kinié lemo melema kepe pe lemba melema kepe,
akuma pali enenga; ˹ene liku taponjingíndu
aku tapu yema kinie melema kinie pelemele˺;
23 ene Kirasinge yamboma, Kirasi Pulu Yemonga
yemola, ˹akumunge elte kinie olio kinie melema
pali enenga kene anju anju talape yu mele mele
manda molame!˺*

4

1 Apollosi olto molembolo mele yambomane
pilku kanonge mele i sipe: Olto Kirasinge kon-
gono tenjili kendemandetolo molopolo, ungu ou
lopi tepa perimuma Pulu Yemone ou nimbe
pára naa sirimu unguma* nokopo yamboma
nimbu silimbolo yetolo molembolo. ‘Aku siku

yetolo molembele.’ ningu pilíngi liemo papu.
2 Yambo tene yambo tenga kongono tenjilimo
yambomone yunge aili nokoli yemone ‘Tei.’ nil-
imo mele paa mimi sipe pilipe tepili. Mimi sipe
pilipe naa temu liemo kapola molo, ene pilimele.
3 ‘⌞Nane kongono telio mele⌟ enene molo kote
tenjilimo ye tene kanoko apuruku ⌞‘Mimi sipe
tepa konjilimonje.’ ningu⌟ kanongi liemo uluri
molo.’ nimbu konopu kimbu sipu naa molio.
Nanu kepe telio mele naa apurulio. 4 Nane
nanga konopuni pilipulie ‘⌞Pulu Yemone “Tei.”
nilimo kongonomo tepolie⌟ sike ulu te tepo naa
kenjilio.’ nimbu pilio nakolo ‘Nane sike tepo naa
kenjilio. Ye sumbi nilimu molio.’ nanu manda
naa nimbú.* Nane kongono telio mele Ailimuni
yuyu pilipe apurulimo. 5 Akumunge, ‘Ailimuni
omba kote pilipili.’ ningu nokoko molkolie isili
ou enene yambomane uluma telemele mele naa
apurengi. Yu ombalie sumbuluna pelemo uluma
‘Pa teline mona lepili.’ nimbe, yambomane
uluma tengendo konopuni pilimele mele mona
nimbe pára simbe. Aku temba walemonga Pulu
Yemone olione telemolo mele pilipe apurupelie
⌞tepo konjilimolo ulumanga⌟ olio kapi nimbé.
6 Angokeme, ⌞nane ‘Nokoli yambomanga
unguma mimi siku pilku kongono teko kon-
jengi.’⌟ nikiru mele ‘Ene lipu taponjembo.’
nimbu ‘Apollosi oltone telembolo mele kanangi.’
nikiru. ‘Tembolo mele pe kanokolie ungu te
pelemomonga* pulumu ene manda sumbi siku
piliengi!’ nimbu molio. Kanu ungumu i sipe:
‘Pulu Yemonga bokuna “Teangi.” nilimo mele
mindi mimi siku pilku teangi.

Enene ulu te lupe naa teangi.’
nimbe molemo mele pilkulie yambo tenga im-
bimu ambolko ola linjiku yambo tenga imbimu
toko manie mundunjiku naa teangi. 7 ˻Ene ‘Ail-
ime molemolo.’ nilimele angokeme,˼ ‘Olio imbi
molopili. Yambo lupema imbi naa molopili.’
naene nimuye? Ene mele peanga liringime ˻Pulu
Yemone˼ naa sirimuye? Pe tondolo liringime
Pulu Yemone simu liemo nambemuna enenga
imbime eneno ambolko ola liku kapi nilimeleye?
8 * ‘Mele aisili koronga manda lirimulu. ˻Min-
imunge˼ mele aisili nosipu kapola molemolo.’
ningu pilimeleye? ‘Koronga ˻Kirasi kinie˼ ka-
mako kingime molopo yamboma nokolemolo.’
ningu pilimeleye?** Aku liemo olto pea aku
sipu naa molemolo akumu keri. Nakolo ‘Ene
aku siku naa molemele.’ konopu lekero. ‘Ene
paa sike ye nomi kingime molemelkanje papu.
Aku lelkanje olto ene pea kingime molemelka.
Aku lelkanje papu.’ konopu lekero. ˻Nakolo
olio isili ou kingime naa molemolo.˼ 9 ˻Olio
molemolo˼ mele nane pilkirumu niembo: ‘Olio
Kirasini “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe
lipe mundurumu yema* olio paa maniendopa.’
konopu lekero. Kote tenjiku “Toko konjengi.”
nilimele yamboma mele molemolo. ‘Yamboma
konopu siku kanoko molangi toko konjengi.’
ningu penana sukundu mundulimele yamboma
mele molemolo. Mana yamboma kinie angel-
loma kinie yambomane pali olio nemo nemo
ningu kanoko molemele. 10 Kirasinge temanemo
andopo nimbu silimolomonga yambomane olio
‘Ye aromama.’ nilimele nakolo ene ˻Korini

Kirasinge yamboma˩ ne ‘Kirasinge yamboma molemolomonga olio pilipe konginjili pelemo yamboma molemolo.’ nilimele. Olio ˩Kirasini kongono sirimu yema˩ ndo “Ene enge te naa pelemo.” nilimele; enene eneno ‘Olio enge paa pelemo.’ nilimele. Oliondo “Ene imbi naa molemo.” nilimele nakolo enene eneno ‘Imbi paa molemo.’ nilimele.

11 Olio ˩Kirasini ‘kongonomo tenjipai.’ nimbe lipe mundurumu yema˩ sike ou molorumulu mele kinié kepe we molemolo. Olio paa engelene kolopo, no wakane kolopo, mulu wambale sungu mengu nilime panjilimolola. Olio ‘paa mindili nongo, kolangi.’ ningu wale aisili kopene tolemele. Olio tenga taka lepo molomolo ulke te naa angilimo. 12 ˩Kou mone lipu langi kinie melema limulundu˩ oliolio mindili sipu kongono telemolo. Yambomane olio iri toko “Molko kenjengi!” nilimele kinie olione pundu topo “Pulu Yemone ene tepa konjipili.” nilimolo;* ˩Pulu Yemonga kongono telemolomonga˩ yambomane olio mindili silimele kinie pundu topo ungu te naa nimbu umbunime we melemolo; 13 yambomane olio ungu taka tonjiku ningu kenjilimele kinie olione ene pundu topo ungu peangama nilimolo. Ou kepe, pe yandopa kinié kepe, yambomane ‘Olio yambo paa koropa, yambomane langi nurupulu toko ele telemelema mele molemolo.’ ningu pilimele.

14 ‘Ene pipili kolangi.’ nimbu nane i ungumu pepána naa tokoro. ‘Ene nanga paa konopu monjilio ambolangoma.’ nimbu ungu te lepi lepi topo i pepámo tokoro. 15 ‘Ene Kirasinge

ungumu mimi siku piliengi!’ ningu nokolemelka
tapu ye paa aisili, tene tausini mele, molemelka-
nje enenga lapa aisili naa molemelka. Nane
Kirasi Yesusinge ungumu ou pulu pulu ene
nimbu sirindu kinie ‘Temane peanga akumu
sike.’ ningu tondolo munduku piliringimunge
na enenga lapamo molorundu, ˻ene nanga am-
bolangoma moloringi mele molemele˼. 16 ˻Na
enenga lapamo molio, ene nanga ambolangoma
molemele˼ kene nane ene tondolo mundupu
mawa tepolie nimbundu: ‘Ulu telioma kanokolie
mimi siku manda lelko teangi.’ nikiru. 17 ‘Aku
teangi.’ nimbu Timoti ene molemelena ‘Opili.’
nimbu lipu mundukuru. ˻Yu Kirasinge yemo
molopa yu kinie olto Kirasinge kongono pea an-
dopo telembolomonga˼ yu nanga konopu mon-
jilio kangomo. Yuni Ailimunge kongonomo mimi
sipe nokolemo. Nane Kirasi Yesusinge unguma
pilipulie tepo molio mele altoko piliengi nimbe
simbe. Na Kirasi kinie molopolie tepo molio mele
kinie, Kirasinge yambo talapemanga* andopo
‘Teangi.’ nimbu mane silio mele kinie, telu
sipe. ˻Aku sipe mele Timotini ene altoko piliengi
nimbe simbe.˼

18 Enenga yambo marene ‘Pollo naa ombá.’
konopu lelko kara puku mongo kondolemele.
19 Nakolo Ailimuni na “Pui.” nimu liemo na
paa sike ene molemelena nondopo ombó. Om-
bolie kara puku mongo kondolemele yambo-
mane ungu nilimele mele mindi pilimbundu naa
ombó. ‘Ene sike tondolo te pelemonje ˻molo
Pulu Yemonga kongono naa teko unguma we
nilimelenje˼.’ nimbu kanombo ombó. 20 Pulu

Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo* yamboma ungu mindi naa nilimele. Yunge tondolomone yunge kongono teko yunge yamboma sumbi siku molemele akumunge ⌞‘ne kara puli yamboma sike tondolo pelemonje.’ nimbu kanombo⌟. 21 Nane ene nambolka uluri tembo kinie ‘Peanga.’ konopu lekemeleye? ‘Na ka pulse membo ombo ene ka pulsene topo mane simbu kinie peanga.’ konopu lekemeleye? Molo nane ene molongena ombo konopu monjipu taka lepo mane sipu kondo kolombo kinie ‘Peanga.’ konopu lekemeleye? Ene piliei.

5

1 * Ene kinie wa ulu kerinele teli ulu te wendo olemo mele temane toko silimele akumu na pilkiru. Kanu ulumu ulsu molemele yambomane** teko kenjilimele mele maniendopa, i ulumu olandopa. Enenga ye tene lapanga ambomo yu lipe memba andolemo.*** 2 ⌞Enenga angenu ye tene aku sipe telemomonga⌟ enene ‘Olio yambo peangama molemolo.’ ningu eneno nambemuna kapi nilimeleye? ⌞Enenga imbi ambolko ola liku uluma telemele mele munduku kelkolie,⌟ konopu keri panjiku kola teko, tepa kenjilimo ye kanumu ‘Ene kinie tapu topa naa molopili.’ ningu toko makoroko ulsu mundulimelkanje papu. 3 Sike nanga kangimu ene kinie naa molemolo nakolo nanga konopumuni ‘Ene kinie molemolo.’ konopu lepolie, na pea molemelkanje yunge kotemo pilipulie “Yu tepili.” nilke mele ou na pilipu molio. 4 ⌞Enene tenge mele pilkirumu niembo:⌟ Olionga

Aili Yesusi* kinie maku toko molonge kinie
na konopuni enenga maku tongemo nokombo
none temba, olionga Aili Yesusinge engemo
ene kinie molombala. 5 ˹Aku sipu maku topo
molomolo˺ kinie ne tepa kenjilimo yemo ‘˹Ku-
rumanga nomi˺ Setenene* yu nokopili.’ ningu
yu Setene liku siengi. ˹Ya mana˺ Setenene
yunge kangimu tepa kenjimbe mindili nombá
kinie ˹yu konopu alowa tembanje. Pe˺ Ailimu
omba yambomanga kote pilimbe walemonga
‘Yemonga minimu kolea kerine naa pupe mindili
nomba, yu kinie pea molopa konjimbe.’ ningu
yemo yu kinie aku siku teangi.

6 ˹Ene kinie ye te molemomone ambo te
kinie tepa kenjipe molopili˺ enene eneno kapi
nilimele akumu paa kapola naa telemo. Paa
teko kenjilimele. Pillawa akoli mele isi pillawana
mundukulie pillawa teko mimi telemele kinie isi
paa wallo koltene pillawa aisili akolemo mele*
ene naa pilimeleye? 7 Akumunge, ˹Juda yambo-
mane ou teringi mele pilkulie˺ isi ouma toko ele
tekolie, isi naa peli pillawa kondemo molangi.
‘Pulu Yemonga angellomone olio naa topa we
omba pupili.’ ningu Juda yambomane sipisipi
walomo toringi mele Kirasini ‘enenga sipisipi
walomo mele molambo tangi.’ nimbe kolo
wangopa kolonjirimumunge ene sike pillawa
konde mele molemele. ˹Aku kene ne yemo ‘isi
mele molemo.’ ningu yu makorangi.˺ 8 Aku
kene ˹Pulu Yemonga angellomone we omba pupe
Juda yamboma naa torumu mele konopu siku
pilingindu Juda yambomane isime pali liku ele
teringi mele˺* Kirasi olionga nimbe kolonjir-

imu mele konopu sipu pilimulundu ulu pulu
kerime kinie tepo kenjilimolo uluma pali kinie
‘isi ouma mele’ nimbu mundupu kelepo, yu
kapi nimulundu Pulu Yemone ‘ulu kake telime’
nimbe kanolemo uluma tepo, ungu sikema mindi
nimbu molamili. ˻Aku uluma pillawa isi naa
pelimu mele.˼

9 Nane ou pepá te topo sirindu akumu* i
sipu nimbu topo sirindu: ‘Wapora toli yamboma
kinie ene teluna tapu toko naa molangi.’ nirindu
kanumu. 10 ˻Nakolo aku nirindumu,˼ ulsukundu
molemele yambomane wapora toko, yambo-
manga melema kanoko yama mengo, yambo-
manga melema kolo toko wa liku, we melema
‘Olionga pulu yema.’ ningu liku anjiku popo
toko melema kalko silimele yambomando naa
nirindu. ‘Kanu yamboma kinie tapu topo naa
molopo mundupu keleamili.’ nilimelkanje ya
ma koleamo kamu munduku kelemelka, ˻akumu
manda molo˼. 11 Nane pepá topo sirindumunge
pulumu i sipe: ‘Yambo tene “Na Kirasinge
yambomo.” nimbelie wa ulu kerinele tepa,
yambomanga melema kanopa yama memba, we
melema lipe anjipe ‘Nanga pulu yema.’ nimbe
popo topa melema kalopa sipe, yambomanga
ungu bulkundu ninjipe, no nomba kekelepa topa,
yambomanga melema kolo topa wa lipe, temba
yambo te kinie paa teluna tapu toko naa molangi.
Yambo tene ‘Na Kirasinge yambomo molio.’
nimbe aku sipe temba yambomo kinie teluna
langi paa naa nangila.’ ˻nimbu pepá torundu
kanumu.˼ 12 Kirasinge yambo naa molko ulsu
molemele yamboma telemele mele manda apu-

rumbuye? ⌞Akumu nanga kongono te paa molo.⌟
Nakolo Kirasinge yambo ene kinie molemelema
kanoko apurungí kinie papu. Akumu paa sike
enenga kongonomo. 13 ⌞Kirasinge yambo ta-
lapena⌟ ulsukundu molemele yamboma Pulu
Yemone yuyu kanopa apurumbe. ⌞Nakolo ene
Pulu Yemonga bokuna ungu te molemo mele
piliengi niembo. Kanu ungumu i sipe:⌟
‘Ene kinie teluna tapu topa molemo yambo tene
uluma tepa kenjipe mindi tepa molomu liemo
kanu yambo kerimu toko makoroko
ulsu mundengi.’*
nilimo, ⌞aku mele pilku teangi.⌟

6

1 ⌞Ene kinie umbuni te pea pelemomonga
kinié ungu te niembo:⌟* Ene Kirasinge yambo-
manga tene Kirasinge yambo te kinie umbuni
te pelemo kinie nambemuna ‘Pulu Yemonga
yambo kake telime pilku apurengi.’ naa nimbe,
ene mundupe kelepa ulsukundu pupe ⌞willisi⌟
kotena pupe kote tenjilimoye? Akumu pipili naa
telemona aku sipe telemoye? 2 Molo ⌞pe kote
walemo wendo ombá kinie⌟ olio Pulu Yemonga
yambo kake telimene ma koleana yambomanga
pali kote pilipu ulu telemelema apurumulúmu
naa pilimelemonga* ⌞ulsukundu puku kote ten-
jilimeleye⌟? Sike olione pe aku sipu ma koleana
yambomanga kote pilimulú liemo kinié nambe-
muna enenga kote kangama ene eneno manda
naa pilimeleye? 3 Pe mulu koleana angellomanga
kotema olio pilimulú mele ene naa pilimel-
eye? Sike pe angellomanga kotema pilimulú

liemo ya ma koleamanga ulu kangama manda
sumbi sipu apurupu pilimulú. 4 Pe ulsukundu
yambomanga kote pilingí liemo ene Kirasinge
yambomanga umbuni te wendo olemo kinie
enene nambemuna ‘Yambo koropa imbi naa
molemoma.’ ⌞konopu lemele yambo ulsukundu
molemele⌟ yambomane ‘kote pilinjengi!’ nil-
imeleye?* 5 Nane ‘Ene pipili kolangi.’ nimbu
aku nikiru. Ene ‘⌞Kirasinge ungumu⌟ sike.’
ningu tondolo munduku pilimele yambomanga
ye tene enenga kotema apurupe pilimbe ye pilipe
konginjili peli ye te naa molemoye? 6 Enenga
angenu tene angenu te ⌞willisi⌟ kotena memba
pupe ‘Kirasi sike.’ ningu naa pilimele yambo ul-
sukundu molemelena memba pupe nambemuna
kote tenjilimoye?

7 Enene enenga yamboma kote tenjilimele aku
ulumuni ene Kirasinge yamboma telemele mele
naa teko molemelemo lipe ora silimo. Enenga
yambo tene enenga yambo te ulu te tepa ken-
jilimo kinie kanu yambomo nambemuna we
siye naa kolemeleye? Yambo tene yambo tenga
melte kolo topa limo kinie nambemuna kanu
yambomo we siye naa kolemoye? ⌞Ene teko
kenjilimele mele we siye kolemelkanje papu.⌟
8 Nakolo ene ⌞kote tenjilimele yamboma⌟ eneno
kolo toko melema limele. Eneno kepe angenal-
ime teko kenjilimele.

9-10 Teko kenjilimele yamboma Pulu Yemo ye
nomi kingi molopa nokolemo koleana* sukundu
manda naa pungí akumu ene naa pilimel-
eye? I ungu nikirumu mimi siku piliei. Paa
kolo naa tokoro: Wapora andoko tolemele

yamboma kinie, we melema anjiku ‘Olionga pulu yema.’ ningu popo toko melema kalko silimele yamboma kinie, ye tenga ambomo molo ambo tenga yemo kinie wa ulu kerinele telemele yamboma kinie, yema eneno ulu kerinele teko, amboma eneno ulu kerinele teko, telemele yamboma kinie, wa noli yamboma kinie, yambomanga melema kanoko yama meli yamboma kinie, no nongo kekelepa toli yamboma kinie, yambomanga ungu bulkundu ninjili yamboma kinie, kolo toko yambomanga melema limele yamboma kinie, aku telemele yamboma** Pulu Yemone ye nomi kingi molopa nokolemo koleana manda suku puku naa molonge.*** Kanu ungumu ‘kolo tokomo. Kanu uluma temolo kinie uluri naa temba.’ ningu naa piliengi! 11 Ou enenga yambo mare aku siku teko moloringi nakolo kinié ⌞Pulu Yemone enenga ulu pulu kerime⌟ kulumiye tonjipe, ‘Ene yunge yamboma manjiku kene kake telime molangi.’ nirimu. ‘Aili Yesusi Kirasini sike olionga nimbe kolo wangopa kolonjirimu.’ ningu tondolo munduku piliringimunge* olionga Pulu Yemonga Minimuni ene kanopalie enenga ulu pulu kerime siye kolopa, ‘konopu sumbi nimbe peli yamboma.’ nimbe kanolemo.**

12 ⌞Enenga umbuni te pea pelemo akumunge ungu te niembo: Yambo marene ningindu:⌟* “ ‘Nane ulu te teambo.’ konopu lendu liemo manda tembo.” ⌞nilimele. Akumu sike ungu manemane pali ene naa nokolemo⌟ nakolo ‘Ulu telemelemane pali ene naa lipe taponjilimo.’ nikiru. “Uluma pali sike manda tembo. Ungu

tene na manda pipi naa simbe.” sike aku
siku papu nilimele nakolo** ‘Na meltene ton-
dolo mundupe nokopili. Na meltenga kende-
mandemo molombo.’ naa nimbú. 13 Yambo
marene ningindu: “Langime olomonga mindi.
Olomo langimenga mindi.” nilimele,* akumu
sike nilimele nakolo pe walse Pulu Yemone
“Akuma pali manie pupili.” nimbé. ˻Enene
kangimuni waka kolemo uluma pali, wa ulu
pulu kerinele uluma kepe we tengendo mindi
aku siku nilimele nakolo˼ Pulu Yemone kangimu
tepalie “Kangimuni andoko wapora tangi.” naa
nirimu. Kangimu Ailimunge; kangimu Ailimuni
nokolemo. 14 Pulu Yemo yunge tondolomone
Ailimu˻nge kangi kololimu˼ topa makinjirimu,
aku sipe mele olio˻nga kangime˼ kepe pe topa
makinjimbela.* 15 Enenga kangime kinie Ki-
rasinge kangimu kinie ‘kangi telumu.’* ningu
naa pilimeleye? Aku liemo na ˻ene˼ Kirasinge
kangimu kinie ambo wapora tolimunge kangimu
kinie lipu tere lenjimbu kinie mandaye? Paa
manda molo! 16 ‘Ye te ambo wapora tolimu kinie
teluna pelembele kinie elte kangi telumu.’ ningu
naa pilimeleye? ˻Pulu Yemonga bokuna˼ aku
sipe ungu te molemo kanumu. ˻Pulu Yemone
nimbendo:˼
“Aku ambo yetolo ˻teluna pengelemonga˼
elte yambo kangi telumu molongele.”*
nirimu kanumu. 17 Nakolo Ailimu kinie konopu
tenge sipe molomba yambomo yu kinie mini
telumu mele molomba.*

18 Wa ulu kerinele teli ulumu kinie nondoko
puku naa molangi. Yambo tene we ulu pulu

keri telemo akumane kangimu ulu te naa telemo,
nakolo yambo tene wa ulu kerinele telemo kinie
yunge kangimu yuyu tepa kenjilimo. 19 ‘Enenga
kangime Mini Kake Telimunge ulke suluminia
kake telimu.* Pulu Yemone kanu Minimu ene
sirimu liringi, enenga konopuna molemo.’ ningu
naa pilimeleye? Akumunge ene eneno naa
nokolemele; 20 ˹Pulu Yemone˺ mele paa aili tene*
ene topo topa lirimu. Aku terimu kene enenga
kangimene ˹ulu telemelemane˺ Pulu Yemonga
imbimu ambolko ola linjiku kapi niengi.

7

1 Kinié enene na pepá toko sikulie walsiku
piliringi ungumanga pundu topo niembo:* ˹Ungu
te walsiringimunge i nikiru:˺ Ye te ambo naa
limo akumu papu. 2 Nakolo ˹ye ambo naa
lili marene˺ amboma kinie wapora toko an-
dolemele kene yema yu mele mele ambo liku,
amboma yu mele mele ye pangi. 3-4 Ambo
tene yunge yemondo “Pea peambili.” nimbé
kinie yemone “Kapola. Pea peambili.” nipili.
Aku sipela, ye tene yunge ambomondo “Pea
peambili.” nimbé kinie ambomone “Kapola.
Pea peambili.” nipili.* Akumu ambo yetolonga
ulu pulu te kanumu. Ye puli ambomone yunge
kangimu yuyu mindi naa nokolemo; yunge
kangimu menu yemongala. Aku sipela ambo
lili yemone yunge kangimu yuyu mindi naa
nokolemo; yunge kangimu menu ambomon-
gala. ˹Akumunge ambomone molo yemone
“Pea peambili.” nimbé kinie “Molo.” ningilí

aulke te naa lemo.⌟ 5 Ambo yetolo we molem-
bele kinie yemone molo ambomone menundu
“Teluna peambili.” nimbé kinie menuni “Molo.”
nimbé kapola naa temba nakolo eltene konopu
teluna pupili molkololie “Wale mare teluna naa
pepolo, kanu walemanga Pulu Yemo kinie ungu
nimbu mawa tepo molambili.” ningu, ningu
panjikululie kanu walemanga teluna naa pen-
gele kinie uluri molo. Pe “Teluna naa peambili.”
ningu, ningu panjingilí walema pora nimbé kinie
‘Wale aisili “Molo.” nimbulu teluna naa pembolo
kinie Setenene* olto omba kondi tomba kinie
kangimu nokopo naa konjimbulúnje.’ ningulu
altoko teluna peangili. 6 Nane aku nikirumu
‘Ene lipu taponjembo.’ nimbu nikiru. ‘Enene
⌞ye puku ambo liku⌟ teangi.’ nimbe ungu mane
aku sipe te naa pelemo. 7 Nakolo nane ‘Peanga.’
konopu lekero mele i sipe: ‘Na ⌞ambo naa lipu⌟
we angilio mele yamboma aku siku yema ambo
naa liku, amboma ye naa puku, telemelkanje
papu.’ konopu lekero. Nakolo Pulu Yemone
⌞yuyu konopuni pilipelie⌟ yamboma tondoloma
yu mele mele moke tepa silimo. ‘Yambo te
ulu te tepili.’ nimbe tondolo te sipe, ‘Yambo
te ulu te tepili.’ nimbe tondolo te sipe, aku
sipe tondoloma yu mele mele moke tepa silimo
limele.*

8 Ambo ye naa pulime kinie, ye ambo naa
lilime kinie, ambo wayema kinie, nane enendo
i sipu nikiru: ‘Na ambo naa lipu we angilio mele
ene aku siku we angilíngi liemo papu. 9 Nakolo
ye mare ‘Ambo te pea pelembelkanje paa papu.’
konopu lemele yema ambo língi liemo papu.

Ambo mare ‘Ye te pea pelembelkanje paa papu.’
konopu lemele amboma ye púngi liemo papu.
Kangimuni aku siku wakane kolko aku siku
tengendo mindi konopu kimbu siku molonge
kinie paa kapola molo. Aku tenge yamboma
yema ambo liku amboma ye puku tenge kinie
papu.’ nikiru.

10 Ambo yemando nane ‘Ulu te teangi.’ nimbu
ungu mane te sikiru. Akumu sike na nanu naa
nimbu sikiru. Nimbú tekero akumu Ailimunge
ungu mane te. ⌞Akumu i sipe:⌟ ‘Ambomane
enenga yema munduku naa keleangi. 11 Molo
ambo te yunge menu yemo sike mundupe
kelemu liemo ye te naa pupe kamu we molopili.
Molo ‘Altopo ye pambo.’ konopu lemu liemo
yunge yemo molombana kelepa pupili, konopu
teluna pupili molangili. Yema enenga amboma
“Pai.” ningu naa makorangi.’ nikiru.

12-13 Ambo ye marendo nane i sipu pilipulie
nikiru: ‘Kirasinge ye te yunge ambo limomo
‘Kirasinge ungumu sike.’ nimbe naa pilimo
ambomo molemo nakolo ‘Teluna molambili.’
nilimo liemo kanu yemone yunge ambomondo
“Pui.” nimbe naa makoropili. Kirasinge ambo te
ye pulimo yemo ‘Kirasinge ungumu sike.’ nimbe
naa pilimo yemo molemo nakolo ‘Ambomo kinie
tapu topo molombolo kinie peanga.’ konopu
lemo liemo ambomo yunge yemo mundupe
kelepa naa pupili.’ nikiru. (Aku nikirumu
nanu konopuni pilipulie nikiru. Ailimuni ungu
te nimuna pilipulie naa nikiru.) 14 ⌞Nane aku
nikirumunge pulumu i sipe:⌟ ⌞Kirasinge⌟ ambo
tenga yemo ‘Kirasi sike.’ nimbe naa pilimo yemo

Pulu Yemone kanopalie ambomo kinie teluna molembelemonga yemo kepe kanopa sewe anjimbela. ⌞Kirasinge⌟ ye tenga ambomo ‘Kirasi sike.’ nimbe naa pilimo ambomo Pulu Yemone kanopalie yemo kinie teluna molembelemonga ambomo kepe kanopa sewe anjimbela. Aku sipe naa kanolkanje eltenga ambolangoma kepe kanopalie ‘Ene kalaro mololi ambolangoma. Nanga molo.’ nimbe kanolka. Nakolo ⌞Kirasinge ambomanga yema kinie Kirasinge yemanga amboma kinie kanopa ‘Nanga yambo kake telime.’ nimbe kanolemomonga⌟ enenga ambolangoma kepe kanopalie ‘Nanga ambolango kake telime.’ nimbe kanolemola.

15 Nakolo ‘Kirasi sike.’ ningu naa pilimele amboma kinie yema kinie yu mele mele konopuni pilkulie “Pui.” ningu makoronge kinie molo eneno ulsu pulimele liemo pipi siku “Molo.” naa niengi. Aku tengi liemo ‘Kirasi sike.’ ningu pilimele yema kinie amboma kinie enenga menupili kinie ‘ka ulkena mele peangi.’ nimbe ungu mane te naa pelemo kene pangi we siye kolangi. Pulu Yemone “Taka lelko molangi.” nilimomonga ⌞“Teluna naa molamili.” níngi liemo karaye teko “Teluna tapu topo molamili.” naa niengi.⌟ 16 Kirasinge ambo tene ‘Nanga yemo konopu alowa tepa Kirasinge yemo molombanje.’ nimbe yemo kinie taka lepa molopili. Kirasinge ye tene ‘Nanga ambomo konopu alowa tepa Kirasinge ambomo molombanje.’ nimbe ambomo kinie taka lepa molopili. ⌞Taka lelko molonge kinie ulu te wendo ombá mele ene naa pilimele kene ungu te naa ningu taka lelko

molangi.⌟
17 ⌞Ungu pulu te pilipulie nikiru akumu i
sipe:⌟ Pulu Yemonga yamboma naa moloringi
kinie ou Ailimuni mako topa ‘Aku siku molangi.’
nirimuna enene yu mele mele aku siku molangi
Pulu Yemone ‘Ene nanga yamboma molangi
wai.’ nirimu mele kinié kepe Pulu Yemonga
yamboma molkolie aku sikula molangi. Aku
ungu manemo Kirasinge yambo talapema* pali
nimbu silio.**
18 ⌞I sipu mele nikiru:⌟ ⌞Pulu Yemone⌟ ‘Nanga
yemo molani oi.’ ou naa nipili kanu yemo ⌞Juda
yemo molemomonga yu⌟ kangi te kopisili ye
te* molomu liemo kapola Pulu Yemone ‘Nanga
yemo molani oi.’ nimbé kinie yuni ‘Kangi
kopisili yemo molio mele naa molambo kene
kangimu tepo mimi teambo.’ naa nipili. Molo
ye te kangi te naa kopisili ye te molopili Pulu
Yemone ‘Nanga yemo molani oi.’ nimu liemo
yu altopa ‘Kangi kopisili ye te molambo kene
kangi te kopisiembo.’ naa nipili. 19 Kangi
kopisilimele ulumuni uluri naa telemo; kangi
naa kopisilimele ulumuni uluri naa la telemo.
Pulu Yemone “Teai.” nilimo unguma pilku liku
telemele aku ulumu mindi tondolo te pelemo.
Akumu mindi Pulu Yemone kanopa yamboma
apurulimo.
20 Aku kene Pulu Yemone ‘Ene nanga yam-
boma molangi wai.’ ou naa nipili moloringi
mele kinié yunge yamboma molkolie aku siku
molangi.
21 ⌞Aku sipu nikirumunge ungu pulumu i sipe:⌟
Nu kongono we tenjili kendemande yambo te

molani Ailimuni ‘Nanga yambomo molani oi.’
nirimuye? Aku siku molorunumunge nunge
konopuna umbuni te naa pepili. ˻Aku siku
we teko molonu liemo uluri molo.˼ Molo nu
kendemande kongono naa teko we moloni aulke
te wendo omu liemo kapola nu aku siku wendo
puku we molani. 22 Yambo te kongono we
tenjili kendemande te molopili Ailimuni ‘Nanga
yambomo molani oi.’ nimu liemo kinié yu
Ailimunge we mololi yambomo molemo;* kende-
mande kongonomo naa tenjipe we molopili Pulu
Yemone walsirimu yambomo kinié yu Kirasinge
kendemande kongono tenjili yambomo molemo
kene ˻kendemande molemele yamboma konop-
una umbuni te naa pepili molangi˼. 23 Pulu
Yemone ene ˻pali˼ mele paa aili tene topo topa
lirimu* kene ene yambo tenga kendemande
kongonomo naa tenjengi.** 24 Angokeme, Pulu
Yemone ou olio naa walsipili molorumulu mele
kinié aku sipu Pulu Yemone olio lipe taponjipe
nokopili aku sipu molamilila.

25 ˻Ene pepá toko na sikulie, ambo ye naa
pulimelema kinie ye ambo naa limelema kinie
tenge mele walsiku piliringi mele kinié ungu
te niembo:˼ aku walsikimilimunge ungu te
Ailimuni olio mane naa sirimu. Nakolo nanu
konopuni pilipulie ‘Teangi.’ konopu lekero
mele niembo. Nimbú kinie Pulu Yemone na
kondo kolopalie ‘Ungu sikema mindi andoko
mane si.’ nimbe na tondolo sirimumunge
kinié nimbú mele pilkulie ‘Sike nikimu.’ ningu
pilíngi liemo manda. 26 ˻Na konopu lekero
mele kanu yamboma enendo niembo:˼ ‘Kinié

walemonga umbuni aisili wendo olemomonga
⌞ambo ye naa puku ye ambo naa lili⌟ yamboma
ou molemele mele pe aku siku we molongi
liemo papu.’ konopu lekero. 27 Nu ambo
lirinu liemo ‘Ambomo pupili.’ nini aulke te naa
koroyo. Molo nu ambo naa lili ye te molonu
liemo ‘Ambo te liembo.’ ningu konopu liku naa
mundeni. 28 Molo nu ambo linu liemo ulu pulu
keri te naa teleno. Ambo wenepoma ye púngi
liemo akumu ulu pulu keri te naa la telemele.
Nakolo ‘Amboma ye puku yema ambo lingí kinie
ene kinie umbuni aisili wendo ombá.’ nimbu
pilipulie ‘Aku ulu umbunime ene kinie wendo
naa opili kene aku siku naa tengi liemo papu.’
nimbu nikiru.

29 Angokeme, nane nikiru mele i sipe: Walema
nondopa pora nimbé tekemo kene wale wallo-
tolo pekemo aku walemanga ye ambo lilimene
ambo naa lili yema mele molangi. 30 Yambo kola
telemelema kola naa teli yamboma mele molko,
konopu siku molemele yamboma konopu naa
siku molemele yamboma mele molko, melema
topo toko limele yamboma yambo melema naa
nosiku we molemele yamboma mele molko,
31 ma koleana melemane uluma telemele yam-
boma aku melema konopu kimbu siku naa
molangi. Ya ma koleamo kinie melema kinie,
kinié lemo kanolemolo melema, pora nimbé
tekemo, ⌞altopa konde te wendo ombá tekemo
kene aku sili yamboma mele molangi⌟.

32 ‘Mele aisilini enenga konopuma kundupe
memba naa andopili.’ konopu lepolie ⌞aku
sipu nikiru⌟. Ye ambo naa limomone Ailimuni

kanopa peanga kanolemo uluma mindi tem-
bando konopu kimbu silimo. ‘Ailimuni konopu
sipili.’ nimbelie aku uluma mindi tepa molemo.
33 Nakolo ambo limo yemone ya ma koleamonga
melema konopu kimbu sipe, ‘Ambomo konopu
sipili.’ nimbe yu kanopa peanga kanomba uluma
pilipe tepa molemo. 34 Aku telemomonga yu
konopu talo tepa lipe mundulimo. Ambo ye
naa puli molemelema kinie ambo wenepoma
kinie enene Ailimunge uluma mindi konopu
kimbu siku molemele. Enenga kangikundu kepe
minikundu kepe ‘Ailimunge mele kake telimu
lepili.’ ningu molemele. Nakolo ambo ye
pulimene ya ma koleamonga melema konopu
kimbu siku, ‘Yema konopu siengi.’ ningu
enenga yema kanoko peanga kanonge uluma
teko molemele. 35 Nane ‘Ene molko konjiku,
umbuni te naa pepili molangi lipu taponjembo.’
nimbu “Aku siku teangi.” nimbu nikiru. Enenga
ulu tenge aulkemo pipi simbundu naa nikiru.
‘Alieli Ailimunge uluma mindi konopu kimbu
siku teko, ulu sumbi nilime mindi teangi.’ nimbu
aku sipu nikiru.

36 ˻Aku sipe nakolo˼ ye te ambo wenepo
te kanopalie ‘Aku ambo wenepomo limbu.’
nimbe ou nimbe panjipelie pe ˻Kirasinge yemo
molopalie˼ konopu alowa tepalie ‘Naa liembo
mangali aku tembo kinie ambomo tepo kenjim-
bunje.’ nimbe pilipelie ambomo limu liemo uluri
molo. Molo yunge konopumuni ‘Ambomo paa
lilke.’ konopu lemu liemo yu ambomo paa kamu
lipili.* Ambo kanumu kamu limu liemo aku
tembamo ulu te tepa naa kenjimbe. 37 Molo ye

tene ‘Ambo wenepomo paa naa limbu.’ nimbe
yunge konopumuni tondolo mundupe pilimu
liemo, ‘Ambomo paa lipili.’ ningí aulke te
naa lemu liemo, yuni yunge kangimuni waka
lembamo yuyu manda mimi sipe nokomu liemo,
kapola, yuni ambomo naa limbe kinie yu kepe
ulu akumu tepa konjimbela.* 38 Aku liemo ye
tene ‘Ambo wenepo te lipili.’ ningu ou ningu
panjingímu kamu limu liemo akumu tepa konjil-
imola. Nakolo ye tene ‘Ambo wenepo te lipili.’
ningu ou ningu panjingímu naa limu liemo
˹Ailimu manjipe pilipe lipe molombamonga˺*
akumu paa ulu olandopa peangamo.**
39 ˹Ungu mane te i sipe mele pelemo:˺ Ambo
tenga yemo ou naa kolomba kinie yu yemonga
menu molemo, pe ye te lupe manda naa pumbe.
Nakolo menu yemo kolomba kinie ‘Ye te lupe
pambo.’ konopu lemu liemo yu manda pumbe.*
‘Ye te lupe naa pupili.’ ningu pipi singí aulke
te molo, nakolo yu ye pumbemo ‘Ailimu sike.’
nimbe tondolo mundupe pilimbe ye te pupili.**
40 Nakolo na nanu i sipu pilkiru: ‘Yu kelepa ye
te naa pumu liemo yu paa olandopa konopu sipe
molomba.’ konopu lekero. Aku nikirumu ‘Pulu
Yemonga Minimuni na “aku siku ni.” nikimuna
pilipulie i ungumu ene nimbu sikiru.’ konopu
lekero.

8

1 Kinié ulsu molemele yambomane we melema
anjiku “Olio nokolemele pulu yema.” ningu
langi popo toko kalko silimele langimenga ˹ungu
te ene Korini yambomane pepá toko na siku

walsiringimunge ungu te niembo:* Ene marene⌟
“⌞Aku ulumu temolo mele⌟ olio pilipe konginjili
pelemo.” ⌞nilimele⌟. ⌞Akumu sikenje nakolo⌟
‘Pilipe konginjili’ aku ulumuni ‘Olio kara pangi.’
nilimo; yamboma konopu monjili ulumuni yam-
boma ‘Kirasi sike.’ ningu pilimele ulumu tepa
tondolo mundunjilimo. 2 Ye tene ‘Na akumu
paa pilipu konjilio.’ konopu lemo yemo yunge
pilipe konginjilimu ou mimi sipe naa pelemo.
3 Nakolo ye tene Pulu Yemo konopu monjilimo
kanu yemo Pulu Yemone yu paa kanopa imbi
silimo. 4 Aku kene we melema anjiku “Olio
nokolemele pulu yema.” ningu langi popo toko
kalko silimele langime ⌞Kirasinge yamboma⌟
nongemonga ungu te niembo: Ene kinie olio
pilimolo, ‘Melema anjikulie “Olio nokolemele
pulu yema.” nilimele aku melema sike melte
molo; we kolo toko anjilimele. Pulu ye aisili
naa molemele; telu mindi molemo.’ akumu
olio pilimolo. 5 Molo yambomane “Pulu yema”
ningu, “Ailime.” ningu popo tolemele pulu
ye aisili nakolo sike mulu koleana molo ma
koleana sike molemelkanje kepe 6 olio ⌞Kirasinge
yambomane⌟ pilkimulu, ‘Pulu Ye telumu mindi
molemo.* Yu olionga Lapa. Yu mindi melemanga
pali Pulu Yemo. Olio ‘yunge yamboma mindi
molangi.’ nirimuna yunge yamboma molemolo.
Aili telumu mindi molemo, akumu Yesusi Kirasi.
Yuni melema pali terimu; konde mololi ulu pu-
lumu yuni olio ⌞mana yamboma⌟ silimo.’ nimbu
pilimolo.**

7 Akumu ⌞olio mare pilimolo⌟ nakolo
⌞Kirasinge⌟ yambo mare akumu naa pilimele.

⌞Kirasinge⌟ yambo marene kanu pulu ye kolo tolime ‘Olio nokolemele pulu ye sikema.’ ningu piliringi mele kinié kepe aku siku pilkulie, ulsukundu yambomane we melema popo toko langi kalko silimele langi kanuma nongolie, ‘Imu pulu ye sikema popo toko kalongi.’ ningu pilkulie nolemele kinie ene mimi sipe konopu naa pelemo. Ene mimi sipe konopu naa pelemomonga ‘Tepo konjikiru molo tepo kenjikirunje.’ ningu konopu aisili liku mundukulie ‘Kanu langime nolemolomonga olionga konopukundu tepo kalaro monjilimolo.’ ningu pilimele. 8 Nakolo langi nolemolo akumane olio Pulu Yemo molemona nondopa naa memba pulimo. Langi naa nolemolo ulumuni Pulu Yemone olio kanopalie ‘Ulu te teko kenjikimili.’ nimbe kanomba ulu te naa telemo. Molo langi nomulu liemo Pulu Yemone olio kanopalie ‘Ulu te teko konjikimili.’ nimbe naa la kanomba. ⌞Langimene Pulu Yemone ‘olio molko konjikimili molo molko kenjikimili.’ nimbe kanomba ulu te naa telemo.⌟

9 Nakolo mimi siku kanai! ‘Langi te kapola nomolo.’ konopu lelkolie nonge kinie uluri naa temba nakolo enene ‘Aku sipu temolo kinie Kirasinge yambo te konopu tondolo naa pulimo yambo tene kanopalie ‘Aku langime nombó kinie tepo kenjimbu.’ konopu lemba langime nombánje.’ ningu pilkulie ⌞mimi siku pilku nangi⌟. 10 Enenga ⌞pilipe konjilimo yambo te⌟ melte ulke tenga anjiku “Na nokolemo pulu yemo.” ningu popo tolemele melemonga ulkena pupe pulu ye kolo tolimu popo toko langi kalko

singí langime nombá kinie ⌞Kirasinge⌟ yambo te
konopu tondolo naa pupe mimi sipe naa pilimo
yambo tene kanopalie ‘Yu langi akuma pupe
nokomo mele na akumu nombó kinie uluri naa
temba.’ nimbe pilipelie yu kepe sukundu omba
kanu langi pulu ye kolo tolimu popo toko kalonge
langi mare nombála. 11 Enenga yambo te ‘Pulu
ye kolo tolime uluri molo. Langi popo toko aku
melemo silimele langime uluri molola.’ nimbelie
langime nombámonga Kirasinge yambo konopu
tondolo naa pulimo yambomo, yunge angenu,
Kirasi yunge nimbe kolo wangopa kolonjirimu
kanu yambomo, ‘Kamu ulu pulu kerime tepa,
kamu mindili nomba molopa kenjimbe.’ nim-
belie aku temba. ⌞Akumu kapola naa temba.⌟*
12 Enene aku siku enenga angenu te konopu
tondolo naa pulimo yambomo teko kenjiku,
yunge konopumu teko embambo silimele kinie
Kirasi teko kenjilimelela. 13 Akumunge langi
noliomane nanga angenumu ‘molopa kenjipili.’
nilio liemo kapola na aku langime altopo paa naa
nombó. Nane ulu te tembomonga yu ulu pulu
kerime temba liemo na ulu akumu paa kamu naa
tembo.*

9

1 ⌞Ene marene “Pollo Yesusini “Nanga kon-
gonomo tenjipui.” nimbe lipe mundurumu ye
te molo.” nilimelemonga ungu te niembo:* Na
molio mele ene kanolemele.⌟ Ungu mane tene
molo ulu tene na manda nokopalie tembo mele
pipi simbeye? Na Yesusini “Nanga kongonomo
tenjipui.” nimbe lipe mundurumu ye te naa

molioye? ⌞“Yesusini ye mare “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yemane yu kanoringi.” nikimili akumu⌟ na olionga Aili Yesusi na naa kanorunduye?** Nane Ailimunge kongonomo andopo tenjirindumunge ene Kirasinge yamboma naa molemeleye? ⌞Andopo naa tenjilkenje yunge yamboma molemelkaye?⌟
2 Yambo marene ‘Na Yesusini “Nanga kongonomo tenjipui.” nimbe lipe mundurumu ye te molo.’ konopu lemele nakolo ‘enene aku siku ningu naa pilimele.’ konopu lekero. Ene Ailimunge yamboma molemele ulumuni na Yesusini “Nanga kongonomo tenjipui.” nimbe lipe mundurumu yemo* molio mele lipe ora silimomonga ⌞‘Aku sipe yemo naa molemo.’ ningu pilingí aulke te molo.⌟
3 Nane ulu tepo molioma apurukulie ⌞‘Aku sili ye te naa molemo.’ ningu pilimele⌟ yambomando nane aku sipu pundu topo niembo:*
4 “⌞Olio Yesusini “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yemane kongono tenjilimolomonga⌟ mele kalonge mele, no kinie langi kinie namili siengi.” nilimelkanje ‘Manda molo.’ konopu lemeleye? 5 Yesusini “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu ye wema kinie, Ailimunge angenupili kinie Pita* kinie pea teringi mele na aku sipu Kirasinge talapena ambo lipu pea andolkanje manda moloye? 6 Molo Banapasi oltone mindi* Ailimunge kongono andopo tenjilimbolomonga mele kalolimu naa lipulu, Ailimunge kongonomo kinie kou kongonomo kinie tere lepo tepo molembolomo ‘Manda.’ konopu lekemeleye?

⌞Yesusini lipe mundurumu ye wemane mindi
Pulu Yemonga kongonomo telemelemonga mele
kalolime limele mele Banapasi olto aku sipu
manda naa limboloye?⌟
7 Ami ye naene ami kongono tepalie yuyu
langi korolemoye? No waene ponie ye naene
tepalie yunge waene mongoma yuyu kepe naa
nolemoye? Ye naene kongi sipisipi ari topalie
sipisipi ame naa nolemoye?
8 Yambomane konopu lemele mele mindi pilip-
ulie aku sipu nikiru mele sikela. Nakolo aku
nikiru mele ungu mane te molemola. 9 Ungu
mane te Mosisini ungu manema sirimu bokuna
torumu* mele i sipe:
‘ ‘Rasi witi mongoma wendo pupili.’ ningu
kongi kaoma witi unjuma
andoko kambilingí kinie
‘Ene witi mare naa nangi.’ ningu
kerema pipi singí kinie
kapola naa temba kene pipi naa siengi.
⌞Kongi kaoma witi nonge tenge kinie
‘Enenga mele kalolimu papu nokomele.’
ningu siye kolangi.⌟’**
nirimu. Pulu Yemone aku sipe ungu mane siri-
mumu kongime nokoko konjingí mele konopuni
pilipelie aku sipe nirimuye? 10 Olio ⌞yunge
kongonomo tenjilimolo yema⌟ konopuni pilipelie
kanu ungumu olionga ⌞pea⌟ naa ninjirimuye?
Yambo tene ponie tembando ma akulimo yam-
bomo kinie, ⌞rasi witi kanu poniena wendo omba
tolemo kinie⌟ yambo tene ⌞lipe maku topa⌟ rasi
witi kilu tolemo yambomo kinie, peatolo* ‘Tem-
bolo kinie poniena langime nombolo.’ ningu

kongono telembele mele Mosisini olionga nimbe
bokuna aku sipe tonjirimu. 11 Olione enenga
minimenga langi peangama andopo panjinjil-
imolo kene enene olionga kangikundu langime
singí kinie manda moloye? ⌞Enenga minimenga
langi umbu tonjirimulumunge olio liku tapon-
jiku langi silimelkanje papu.⌟ 12 ⌞We⌟ ye marene
ene ⌞Kirasinge ungumu mane sikulie⌟ “Mele
kalai.” ningí kinie mele kalongi liemo enendo
olione “Mele kalai.” nilimelkanje enene olio paa
melema papu naa kalemelkaye?

Sike “Mele kalai.” nilimelka kinie silimelka
nakolo mundupu kelerimulu. ‘Kirasinge temane
peangamo andopo topo simulú aulkemo pipi
simbe.’ nimbu “Mele kalai.” naa nilimolo.
‘Naa singí kinie ⌞kongono andopo temolomonga⌟
we umbuni memolo kinie mandala.’ nimbu
siye kolorumulu. 13 ⌞Pulu Yemo popo toko
kalemele⌟ ulke tembele ⌞Jerusalleme angilimo⌟
akuna kongono telemele yema ⌞Juda yambo-
mane⌟ Pulu Yemo kongi melema silimele ulke
tembelena lemo kongi melemanga mare liku
nolemele mele naa pilimeleye? Pulu Yemo popo
toko melema kalemele polona kongono telemele
yema akuna kongi mele kalemelemanga mare
liku nolemele mele* enene naa pilimeleye?
14 Aku sipe, Ailimuni ungu mane sipelie nim-
bendo: “Temane peangamo andoko toko silimele
yema aku telemelemonga temane peangamo
pilku limele yambomane enenga kangikundu
lipe taponjimbe melema siengi liengi.” nirimu
kanumu.*

15 Nakolo ⌞Ailimuni⌟ olio yunge kongonomo

tenjilimolo yemane “Melema siei.” manda nimulú nirimu mele na ˻aku sipu “Melema siei.” naa nimbu˼ siye kolio. ‘Enene na sike liku taponjengi.’ nimbu i unguma i pepána naa tokoro. Enene na kongono teliomonga mele kaloli te naa silimele aulkemo pipi siku, mele sike kalemelkanje ˻Kirasinge kongonomo we tenjipu, mele kalolimu naa liomonga˼ nanga imbi ambolopo ola lipu kapi nilio aulkemo kepe pipi sinjilimelka, akumu keri. Na ˻melema naa silimelemonga˼ kolondu liemo peanga. 16 Nakolo ˻Ailimuni˼ na kongono sipelie “Paa aku siku tei.” nimbe na lipe mundurumumunge nane yamboma temane peangamo andopo topo siliomonga nanga imbi ambolopo ola lipu nanu manda kapi nimbu konopu simbu aulke te molo. Temane peangamo andopo topo naa silkenje na paa molopo kenjilke. Pulu Yemone na umbuni lipe silke.* 17 Nanu konopuni pilipulie ‘Temane peangamo andopo topo siembo.’ nilkenje aku telkamonga yambomane na mele kalemelka lilkenje papu. Nakolo nanu konopuni pilipulie i kongonomo naa telio. ˻Ailimuni˼ i kongonomo ‘Na teambo.’ nimbe sirimuna tepo konjiliomonga ˻“Enene na mele kalai.” nilkenje kapola molo˼.* 18 Aku liemo na mele kaloli nambolkare limbuye? Nanga mele kaloli limbumu i sipe: Temane peanga andopo topo siliomonga mele kalolimu naa lipu we andopo topo silio akumu nanga mele kalolimu. Na Yesusini “Nanga kongono tenjipui.” nimbe lipe mundurumu ye te moliomonga “Na mele kalai.” nilke mele papu naa nimbu, kongonomo we andopo tenjiliomonga na konopu silio ulumu

nanga mele kalolimu.
19 ˹Aku nikirumunge ungu te pea niembo:˺
Na mele kalolime limbundu kongono naa telio.
Na kongono teliomonga yambo tene molo ulu
tene na naa nokolemo; na yambo tenga kende-
mande tenjili ye te molo. Sike aku sipu molio
nakolo na konopuni pilipulie yambo aisili ˹Ki-
rasinge talape molemelena˺ membo pumbundu
‘Yambomanga kendemande tenjili yemo mele
molambo.’ nimbu molio. 20 Juda yamboma kinie
molopolie ‘Ene ˹Kirasinge talapena˺ lipu membo
sukundu pambo.’ nimbulie na Juda yamboma
molemele mele na aku sipu molio. Mosisini
ungu mane sirimumane ˹sike kinié na naa
nokolemo˺ nakolo ‘Ungu manemane nokolemo
yamboma lipu membo pambo.’ nimbulie na
kanu yamboma kinie molopolie ene molemele
mele molio. 21 Mosisini sirimu ungu mane-
mane naa nokolemo yamboma kinie molopolie,
‘Ene ˹Kirasinge talapena˺ lipu membo sukundu
pambo.’ nimbulie kanu yambo ungu manemane
naa nokolemo yamboma mele molio. Nakolo
‘Pulu Yemonga ungu manemane kinié na naa
nokolemo.’ nimbu naa nikiru. ‘Kirasinge ungu
manemane na nokopili.’ nimbu, pilipu lipu telio
˹akumunge Pulu Yemonga ungu manemane sike
na nokolemola˺. 22 Konopu tondolo naa pulimo
yamboma kinie molopolie ‘Ene lipu membo
pambo.’ nimbulie na konopu tondolo naa puli
ye te mele molopo ˹enenga konopuma tepo
embambo sipu ulu mare naa telio˺.* ‘Yambo
mare ˹Kirasinge talape molemelena˺ lipu membo
pambo.’** nimbulie na yambo lupe lupema

pali molemele mele na aku sipu molopolie ulu
lupe lupema telio. 23 Nane telio uluma pali,
‘˹Kirasinge˺ temane peangamo tondolo pupili.’
nimbulie aku sipu telio. Temane peangamone
“Pulu Yemone olio tepa konjipe mele peanga
nosinjilimoma simbe.” nilimo melema na pea
tepa konjipe sipili limbundu uluma telio mele
telio.

24 ˹Aku teliomonga ungu te niembo:˺ Mele
peanga te nosilimelemo lingíndu ˹owe toko pan-
jilimelena˺ yambo aisili keru kuru liku aulke
lkisiku pulimele nakolo yambo telu kumbi lepa
pulimomone mindi kanu melemo pupe limo
akumu ene naa pilimeleye? Aku kene ene
aku siku ‘˹Pulu Yemone˺ mele simbema liemili.’
ningu keru kuru liku tondolo munduku lkisengi.
25 ‘Mele kaloli singímu limulú.’ konopu lemele
yambomane ene keru kuru liku lkisiku kon-
jingindu walemo ou wendo naa opili enenga
kangime ‘pe nipili.’ ningu manda manjiku
lkisilimele. Nakolo ene keru kuru liku lkisikulie
limele melema nondopa keri lemo. Olio keru
kuru lipu limulú mele kalolimu pe keri naa
lepa alieli lepa mindi pumbe mélemo. 26 Aku
nimbu pilipulie, yambo mare we andoko lkisil-
imele mele naa telio. ˹‘Mele kalolimu liembo
kene owena sumbi sipu pambo.’ nimbu paa
tondolo mundupu lkisilio.˺ Ye talo ki lumunale
telembele kinie ye tene ye te tombando ki lumuni
wena naa topa, tondolo mundupe enge nimbe
kangine sumbi sipe tolemo mele na aku sipu
tondolo enge nimbu telio. 27 Nanga kangimu paa
tondolo mundupu nokopo ‘Nanga kendemande

kongono tenjilimu molopili.’ nilio. ‘Temane peangamo yamboma topo silipu andopolie, pe na nanu ⌞tepo konjipu naa molombomonga⌟ mele kalolimu naa simbe limbunje.’ nimbulie ⌞na aku sipu nanga kangimu tondolo mundupu nokopo molio⌟.

10

1 Angokeme, ⌞‘Tepo molamili.’⌟ nikirumunge* ⌞ungu te pea niembo:⌟ Olionga anda kolepalimene ⌞teringi mele pilipulie ‘Aku sipu naa tepo molamili.’ nikiru. Enene⌟ teringi mele altoko mimi siku piliengi niembo. ⌞Kolea Isipi ka kongono teko molko Isipi munduku kelko wendo ongolie niringimuni, Pulu Yemone ene nokombando kupena suku molorumu⌟ kupena maniekondo molko, nomu ⌞‘Kondoli’ nili⌟ akuna ⌞oringi kinie akumu ekendo ekendo pupe pala mele terimu, aku nomu⌟ ai suku singine olionga anda kolepali yamboma aulke lerimuna kimbu kongono teko ongo puringi kanumu.** 2 ⌞‘Olio Kirasi lombili pulimolo. Yunge yamboma kamu molamili.’ nimbu no limulú mele⌟ olionga anda kolepalime Mosisinge yamboma molko yu mindi lombili pungindu kupena sukundu puku, nomuna puringi akumu no liringi none terimu.* 3 ⌞Kolea ku leline pungí puringi kinie⌟ Pulu Yemone langi sirimumu ene pali nongo,* 4 Pulu Yemone ⌞kou tenga⌟ no sirimumu ene pali noringi.* Kanu koumu, Pulu Yemonga koumu, kanumu ene kinie tapu topa purumu, kanu koumu Kirasi yu. 5 ⌞Pulu Yemone aku sipe ene nokorumu, yu ene pea puringi⌟ nakolo ene

aisilini ˻teringi mele˼ Pulu Yemone kanopa keri
kanopa ˻‘Kolangi.’ nirimumunge˼ kolea ku leline
kolea lupe lupemanga enenga onoma lerimu.*
6 ‘Ou Isirele yambomane ulu pulu kerime
tengendo konopu siku moloringi mele olio kinié
aku siku naa molangi.’ nimbe Pulu Yemone ‘Ene
teringi mele temanema bokuna molopili tangi.’
nirimu.
7 Ou we melemando ‘Olio nokolemele pulu
yema.’ ningu ambolko popo toko moloringi
mele naa molayo. Aku siku teringimunge Pulu
Yemonga bokuna ungu te molemo mele i sipe:
‘Yambomane we melte anjiku akumundu
“Olio nokolemele pulu yemo.” ningu
popo toko kaloringi melemo
‘Olio kanopa peanga kanopili.’ ningu
kanumunge kumbikerena manie molko
langi nongo no nongolie
ola angilku au ningu uluma teringi.’.*
nimbe molemo mele naa teayo.
8 Ou yambo mare wapora toko wa ulu kerinele
teliku andoringi mele ene naa teayo. Ou aku
siku teringi kinie Pulu Yemone walsikale yambo
tuwendi tere tausini torumu koloringi.*
9 Ailimu ˻sike olio kondo kolopa taka lepa
molopa popenge tepa mumindili naa kolemo
nakolo˼ ‘Yu aku sipe molemo molomba.’ ningu
‘Yunge ungumu su sipu olio konopuni pilimolo
mele tepo molamili.’ ningu aku siku naa nieyo.
Ou yambo mare aku siku ningu moloringi kinie
Pulu Yemone wambiyema ene moloringine lipe
mundurumu, akumane ene nongo konjiringi
koloringi kanumu.*

10 Ou yambo mare Pulu Yemo iri toko ‘Yu olio
kinie tepa kenjilimo.’ niringi mele ene aku siku
naa teayo. Ou aku siku teringi yamboma Yambo
Topa Konjili ⌞Angello⌟ mone topa konjirimu.*
11 I ulu wendo orumuma we wendo naa
orumu. ‘Ou aku teringi uluma mele yandopa te-
manema pilkulie aku siku naa teangi.’ nirimuna
i uluma wendo orumu. Ou aku uluma teringi
kinie Pulu Yemone ene mumindili kolopalie topa
konjirimu. Kinié ‘Yandopa yamboma kanokolie
aku siku naa teangi. Aku siku tenge kinie
tembo mele kanangi lepi lepi topo lipu ora
siembo.’ nimbe ‘Aku temanema bokuna tonjei.’
nirimuna bokuna tonjiringi molemo. ‘Yandopa
yambo’ nikiruma olio molamili kolea pora nimbé
walema wendo ombá yambo akumando nikiru.
12 Aku kene ‘Olio konopu tondolo pepili mole-
molo. Ene teringi mele aku sipu manda
naa temolo. Pulu Yemone na kanopa peanga
kanolemo.’ ningu molonge yamboma kanoko
konjiku molangi. ⌞Setenene ‘Ene ulu pulu kerime
teangi.’ nimbe kondi tomba kinie⌟ ene ‘Ulu
pulu kerime temolonje.’ ningu pilku kanoko
konjiku naa molongi liemo paa sike ulu pulu
kerime tenge. 13 Ene kondi tolemo ulumu kepe
yambo lupema pali kondi tolemo uluma kepe
kondi tolemo uluma lupe lupe molo, telu sipe
mele mindi. Pulu Yemone olio lipe tapon-
jimbendo walsikale kepe siye naa kolopa, olio
pilipe kanopa mindi molopa nokolemo. Ene ⌞ulu
tene⌟ kondi tomba kinie kondi tomba yamboma
Pulu Yemone ‘Enenga engemo manie pupili.
Kondi tolemo ulumunge engemo olandopa pupe

yamboma topa manie mundupili.’ nimbe naa molemo. Ene ˹meltene˺ kondi tomba temba kinie ene kowa pungí aulke te akisinjimbe. Ene ˹ulu tene˺ kondi tomba kinie ‘Ene kamu naa lipili, enge niengi.’ nimbe yuni aku temba.

14 * Na konopu monjilio yamboma, ˹ene naa kanoko konjikulie ulu pulu keri te tenge˺ kene we melemando ‘Olio nokolemele pulu yema.’ ningu popo toko kalemele mele akuma bulu siku, aku telemele koleama munduku kelko kowa pangi. 15 Nane konopu tondolo pelemo yambomando nikiru kene nikiru mele eneno pilku apureyo. 16 ˹Yesusi Kirasini “Imu liku nai.” nirimu mele pilipulie pillawa berete kinie no waene kinie nomolondo˺ Pulu Yemone tepa konjilimo no waenemo “Ange.” nimbu nombolie nilimolomone, Kirasini olionga nimbe yunge meme ondo lepa kolonjirimu mememo kinie lipu tere lepo molemolo kanumu. Pillawa berete piki maka lepo nolemolo kinie Kirasinge kangimu kinie lipu tere lepo molemolo kanumu. Sike nikiru molo moloye? 17 Akumunge, berete telumu mindi nolemolomonga olio ˹kinie Kirasi kinie˺ kangi telumu mele molemolo. Yambo aisili molemolo nakolo berete telumu, olio yamboma kangi telumula.*

18 Isirele yambomane ulu te pilku telemele mele pilieme: Pulu Yemo popo toko kongi melema kalko silimele kinie Pulu Yemo kaloli kongi melema ongo nolemele yamboma kinie, Pulu Yemo popo toko kongi melema kalemele yamboma kinie, ene pali konopu teluna pupili Pulu Yemo popo toko kalko molemele kanumu.

19 ˹Nakolo˺ aku nikirumunge ‘Kouma kinie un-
juma kinie liku anjiku ‘Ime olio nokolemele pulu
yema.’ ningu langime popo toko kalemele lang-
imene uluri telemo.’ konopu lepolie nikiruye?
Molo ‘Kanu kouma kinie unjuma kinie akumane
uluri telemo.’ konopu lepolie nikiruye? 20 Paa
molo! ˹Aku sipu konopu lepolie naa nikiru.

Nikiru mele i sipe:˺ Ulsu molemele yambo-
mane ˹we melema˺ popo toko kalemele kinie
kuruma manjiku koyoko indime siku Pulu Yemo
naa silimele. ˹Walsikale Pulu Yemo kinie kuruma
kinie liku tere lelko indime manda naa singí.
Kuruma lupela, Pulu Yemo lupela.˺ ‘Ene kuruma
pea tapu toko naa molonge kinie papu.’ konopu
lekero.* 21 Ailimunge no waenemo kinie langimu
kinie nongo, kurumanga langime nongo, liku
tere lelko walse tenga puku nongo walse tenga
puku nongo, aku manda naa tenge. Ailimunge
langi polona kinie kurumanga langi polona kinie,
walse tenga puku nongo walse tenga puku
nongo tenge kapola naa la temba. 22 Molo
“Ailimuni olio konopu keri panjipili.” niemiliye?
Yunge tondolomo maniendopa, olionga ton-
dolomo olandopaye? ˹Aku sipe molo kene yu
manjipu pilipu konopu monjipu molamili.˺

23 ˹Yambo marene ningindu:˺ “˹Olio Kirasinge
yambomane˺ uluma pali manda temolo. ‘Molo!’
nimbé ungu mane te naa pelemo.” ˹nilimele.˺
˹Aku sike ungu manemane olio naa nokolemo˺
nakolo aku ulumanga pali mare telemolo kinie
aku ulumane olio lipe naa taponjilimo. “Tele-
molo uluma pali ungu te molo.” nilimelemo
sike nilimele nakolo aku* ulumanga pali mare

telemolomane olio ⌞Kirasinge yamboma molo-
molo mele⌟ tepa tondolo naa mundunjilimo.
24 ⌞Olio Kirasinge yambomane⌟ “Nanu mindi
kapola molopo konopu simbu uluma teambo.”
ni naa niemili. ⌞Olionga⌟ angenupili molko
konjingí uluma teamili.*
25-26 ⌞Akumunge ulu te i sipe mele:⌟ Langi
makete telemele koleana pukulie “I langimuni
kuru koyonginje? I langimuni we melte anjiku
‘pulu ye te’ ningu popo tonginje?” ningu aku
siku langime naa pilku apuruku, we ⌞topo toko⌟
liku nangi. ⌞Akumunge ungu te Pulu Yemonga
bokuna molemo, akumu i sipe:⌟
‘Mamo kinie mana lemo melema pali kinie,
akuma pali Aili Yawenga.’ *
⌞nimbe molemo. pe melema pali Pulu Yemonga⌟
kene langime pali konopu liku munduku naa
nangi. We walu nangi.
27 Kirasi naa pilili yambo tene enendo “Langi
pea namili wai.” nimbé kinie ‘Pamili.’ konopu
liengi liemo aku kapola. Ungu te molo. Pungí
kinie singí langime pali walu nangi. Konopuni
pilkulie, ‘Imu manda nomolo molo i langimuni
kolo toli pulu ye te popo tongi liemo nomolo
kinie kapola naa temba.’ ningu aku siku konopu
liku naa mundengi. Langi singíme ungu te naa
walsiku walu liku nangi. 28-29 Nakolo yambo
tene enendo nimbendo: “I langimu pulu ye te
popo topo kalomulu.” nimbé molo “I langimu
kuru koyomulu.” nimu liemo kapola “Akumu
nomolo kinie olio nimbe sikimu yambomone
‘Enene pilku telemele mele olio aku sipu pil-
imolo.’ konopu lemba.” ningu pilkulie naa

nangi. Sike eneno konopuni ‘Uluri molo.’ ningu
pilimele nakolo kanu nimbe simbe yambomone
ene Kirasinge yambomane aku langime pilku
kanokolie nonge kinie kanopalie yuni konopuni
pilipelie ‘Nane we melema popo tombo kinie
ungu te molo.’ nimbe pilimbe. Akumu kapola
naa temba.

˻Nakolo enenga yambo tene walsipe pilipelie
nimbendo:˼ “Nane ‘Ulu te teambo.’ nimbulie
‘Aku tembo kinie yambo tene ulu tembomonga
pilipe sundupelie altopa yuyu pilipe tepa ken-
jimbenje.’ nimbu ulu temboma pilipu apurupu,
mare tepo mare siye kolopo naa tepo nambe-
muna tembonje? Tembo mele nambemuna nanu
manda naa pilipu sumbi sipu temboye? 30 ˻Pulu
ye kolo tolime popo toko kalonge˼ langime
yambo mare kinie pea langi nombó molomolo
kinie Pulu Yemondo “Ange.” nimbulie nombo
kinie yambo tene nane tembo mele yunge konop-
uni apurupe pilipelie nando “Teko kenjikinu.”
nambemuna nimbéye? ˻Pulu Yemondo “Ange.”
nimbulie nombó langimenga ungu te molo. Aku
tembomonga yambo tene nando ungu te nimbé
kinie mandaye?˼” nimbe walsipe molemonje?

31 ˻Enenga yambo tene aku sipe nimbe wal-
simbemonga ungu te pundu topo niembo:˼ Aku-
munge, enene langi nonge molo no nonge molo
ulu te tenge kinie aku ulu tengema pali tengendo
‘Pulu Yemo kapi nimbu yunge imbi ambolopo
ola linjemili.’ ningu aku uluma teangi. 32 Juda
yambomane kanoko keri kanolemele uluma naa
teko, Juda yambo naa molemele yambomane*
kepe kanoko keri kanolemele uluma naa la

teangi. Kirasinge yambo marene kanoko keri
kanolemele uluma kepe naa la teangi. Nuni
teni mele yambo tene kanopalie yuni tepa ken-
jimbe ulu te naa teani. 33 ‘Nane tembomonga
yamboma pali kapola molangi.’ nimbu uluma
pali pilipu apurupu telio mele, aku siku ⌞teangi⌟.
‘Nane tembomonga na kapola molambo.’ molo
‘Tembomonga na imbi ola molopili.’ molo
‘Tembomonga na mele aisili nosembo.’ aku
sipu naa nimbu, ‘Nane tembomonga yambo aisili
Pulu Yemone lipe taponjipe mindili nolemelka
aulkena wendo lipe yu kinie pea molko konjingí
aulkena lipe monjipili.’* nimbu uluma pilipu
apurupu telio ⌞mele enene aku siku teangi⌟.

11

1 Na Kirasi tepa molorumu mele pilipu manda
lepo molio mele ene aku siku na tepo molio mele
kanokolie manda lelko molangi.
2 Alieli na ⌞ene kinie molopolie terindu mele⌟
konopu kimbu siku, ungu mane sirinduma ton-
dolo munduku ambolko telemelemonga ene kapi
nimbu “Paa teko konjilimele.” nikiru.
3 Nakolo kinié ⌞ungu te pea⌟ ene piliengi
niembo:* ⌞Pulu Yemo popo toko kapi ningindu
i siku teangi:⌟ Amboma enenga pali nokolime**
enenga yema;*** yemanga pali nokolimu** Ki-
rasi; Kirasinge nokolimu** Pulu Yemo. Akumu
pilku konjengi. 4 ⌞Ene maku toko molemele
kinie⌟ enenga ye tene Pulu Yemo kinie ungu
nimbé molo Pulu Yemone ungu umbu tonjimbe
ungu te pilipe yamboma nimbe simbendo yunge
pengemo aki tomu liemo yunge nokoli ⌞ye Kirasi⌟

tepa kenjilimo. 5 ⌞Ene maku toko molemelena⌟
ambo tene Pulu Yemo kinie ungu nimbe mawa
temba molo Pulu Yemone ungu umbu tonjimbe
ungu te pilipe yamboma nimbe simbendo yunge
pengemo aki naa tomu liemo ⌞yu ye pulimomo⌟
yunge nokoli ⌞ye Kirasi⌟* ‘Pipili kolopili.’ nimbe
tepa kenjilimo. Penge aki naa tolemo akumu
ambo te penge porolimu molemo mele,** yu aku
sipe ambo te mele molemo. 6 Ambo te yunge
pengemo aki naa tomu liemo kapola, “⌞‘Yunge
yemo lipe ai naa silimo lepamo.’ nimbe⌟
yambo tene yunge pengemo kolomongo tepa
ponjinjipili.” nipili. Molo ambo tenga pengemo
kolomongo tenge molo poronge kinie aku siku
tengemonga yu teko pipili konjingí liemo ‘Na
pipili naa tepili.’ nimbe yunge pengemo aki
topili. 7 Yemo yu Pulu Yemo none tepa, Pulu
Yemo imbi molopa tondolo pupili molemo mele
lipe ora silimo kene yunge pengemo aki naa
topili. Nakolo ambomo ⌞yunge pengemo aki
tolemo kinie yunge yemone yu nokolemo, yuni
yemo pilipe molemo mele lipe ora silimomonga⌟
yuni yemonga imbimu ambolopa ola linjilimo
⌞kene yunge pengemo aki tomba kinie papu⌟.
8-9 Pulu Yemone ambomonga kangi te wendo
lipelie yemo naa terimu. Yemonga kangi te
wendo lipelie ambomo terimu. ‘Yemone am-
bomo lipe taponjipili.’ nimbelie yemo naa
terimu. ‘Ambomone yemo lipe taponjipili.’ nim-
belie ambomo terimu.* Akumunge ⌞‘Ambomone
‘Na yemone nokopili. Yunge imbi ola molopili.’
nipili.’ nikiru.⌟ 10 Aku kene ⌞ene maku toko
molongena⌟ ambomo ⌞Pulu Yemo kinie ungu

nimbé molo Pulu Yemonga ungu te yamboma
nimbe simbendo⌟ yunge pengemo aki topili. Aku
temba kinie kanokolie angellomane ‘Yuni yunge
yemonga unguma pilipe lipe molemo.’ ningu
kanonge.
11-12 Nakolo ene Ailimunge ambo ye
molemelema ⌞teluna tapu toko molonge kinie
papu⌟. Amboma eneno ulu mare teko, yema
eneno ulu mare teko, molonge kinie kapola
naa temba. Ambomane yema liku taponjiku,
yemane amboma liku taponjiku, telemele kinie
papu. Sike ⌞Pulu Yemone⌟ ou pulu pulu ambomo
yemonga kangimuni terimu, nakolo kinié yema
ambomanga kangine wendo olemele, nakolo ene
pali Pulu Yemone telemo akumunge ⌞amboma
kinie enenga yema kinie aku siku kapola kapola
molemele kinie papu⌟. 13 Ulu te eneno apuruku
piliengi: ⌞Ene maku toko molongena⌟ ambo tene
yunge pengemo aki naa topa Pulu Yemo kinie
ungu nimbé kinie peangaye? 14 Yambomane
⌞enenga pengema⌟ telemele mele olio temolo
mele lipe ora silimo. ‘Ye te ‘yunge penge indi
omba sulu pupili.’ nimbelie siye kolemo kinie
aku telemomone yuyu tepa pipili konjilimo.’
nimbu pilimolo. 15 Nakolo ‘Ambo tene ‘yunge
penge indi omba sulu pupili.’ nimbelie siye
kolemo kinie aku telemomone yuyu tepa konjipe
yunge imbi ambolopa ola limo.’ nimbu pilimolo.
Pulu Yemone ambomonga penge indi ‘we
omba sulu pupe ⌞yunge pengemo⌟ aki topili.’
nimbe silimomonga ⌞we omba sulu pulimomo
papu⌟. 16 Yambo tene ya “Teangi.” nikiru mele
pilipe keri pilipelie “Kolo tokomo. Nikimumu

lawa tepa nimbe kenjikimu.” nimbe ‘Na kinie
kerepali niembo.’ nimu liemo kanu yambomo
i ungumu pilipili: Olio telemolo mele lupe
molo. ˻Koleamanga pali˼ Pulu Yemonga yambo
talapemane* kepe aku sikula telemele. Akumu
pilipili.

17 Enene kinié ulu te telemelemonga* nane
ene mane simbundu kapi nimbu taka lepo
mane simbu naa tekero. ˻Liku maku toko
Ailimuni mako topa “Nanga” nirimu langime
nongo molongendo maku toko˼ ulu mare tenge
mele niembo: Ene maku toko molko telemele
ulumane ene lipe taponjipe ‘Konopu tondolo
pupili molangi.’ nilimo ulu te naa pelemo.
Ene maku toko molkolie teko kenjiku, molko
kenjingí uluma mindi telemelemonga nane ene
kapi nimbulie naa nikiru. 18 Ou kumbi lepo nane
i sipu nikiru: ‘Ene Kirasinge yamboma maku
toko molkolie ene konopu talo yepoko mele liku
mundukulie talape lupe lupe ningu molemele
mele.’ ningu silimele pilio ‘akumu mare sike
nikimili.’ nimbu pilkiru. 19 Ene konopu talo
yepoko mele liku mundukulie talape lupe lupe
ningu molemele ulumane ene mare Kirasinge
yamboma sike molko yunge ungumu tondolo
munduku pilimele mele* lipe ora silimomonga
˻‘ene mare sike aku siku molko kenjilimele.’
konopu lekero˼. 20 ‘˻Ailimunge imbimu am-
bolopo ola linjipu yu kapi nimbu˼ yu kinie
tapu topo langi namili.’ ningu maku tolemele
nakolo sike aku siku langi naa nolemele. 21 Ene
˻yamboma pea langi nonge langime mengo
ongolie˼ ‘Yamboma pali ou wangi.’ ningu

nokoko naa molko, enene yu mele mele langime
nolemele. ⌞Aku telemelemonga⌟ yambo mare
⌞koropa molemelemonga langi te naa mengo pe
olemele yamboma⌟ engelene kolemele; yambo
mare no waene aisili nongo kekelepa tolemele.
Aku telemelemonga pilipulie ⌞“Ailimu kinie tapu
toko langime naa nolemele.” nikiru⌟. 22 ⌞Akumu
nambemuna telemeleye?⌟ Ene ⌞taki taki⌟ no
nongo langi nonge ulkema naa angilimoye? ‘
‘Ailimunge yambo talapemo kanopo keri kanopo
lipu ai naa sipu, Ailimunge yambo mare melema
molo tolemo yamboma tepo pipili konjemili.’
nimulú kinie papu.’ konopu lelko aku siku
telemeleye? ⌞Aku telemelemonga⌟ nane ene
nambolka unguri niemboye? Ene ⌞aku telemele-
manga⌟ “Papu tekemele.” nimbu ene kapi
niemboye? Ene paa kapi naa nimbú.*
23 Ene nimbu sirindu ungumu ou Ailimuni
yando na nimbe sirimu. ⌞Kanu ungumu pil-
imelkanje telemele mele naa telemelka.⌟ ⌞Kanu
ungumu i sipe:⌟
⌞Judasini⌟ Aili Yesusi yunge opa touma
ou naa lipe sipili kanu ipuluelimunge
⌞Ailimu kinie yu lombili andolime kinie
langi nongo moloringi kinie⌟ Ailimu yuni
pillawa berete te lipelie nirimumuni,
24 ⌞Pulu Yemo kinie⌟ “Ange” nimbe ambolopa
pike lepa ene sipelie nimbendo:
“Imu nanga kangimu.
⌞‘Ene mindili naa nangi, lipu taponjembo.’
nimbu⌟ nanga kangimu enenga nimbu
⌞‘Na tangi.’ nimbu⌟ simbu tekero.
Pe pe kepe, nanga kangimu enenga nimbu

tenjimbu mele ‘Altopo piliemili!’ ningu
⌞i beretemo kinie tekero mele⌟
ene aku siku tekolie piliengi!” nirimu.
25 Pe ene langime nongo pora siringi kinie
yuni aku sipela no waene molorumu kapomo lipe
⌞ene sipelie⌟ nimbendo:
“I no waenemo ⌞Pulu Yemone ‘Ene kinie tembo.’
nimbe,⌟ nimbe panjipe mi lerimu ungu kondemo.*
Na kolopolie nanga mememo ondo lenjimbumunge
ungu kondemo kamu wendo ombá.
Pe pe kepe, na enenga nimbu
nanga mememo ondo lenjimbu tekero mele
‘Altopo piliemili.’ ningulie
no waene altoko i siku nangi.” nirimu.
26 Ailimu kelepa manie naa opili i beretemo kinie no waenemotolo taki taki nonge kinie aku siku tenge ulumuni enene Ailimu kolorumu mele yamboma liku ora singí.
27 Akumunge, Ailimuni “Yu pilku nangi.” nirimu beretemo kinie no waenemotolo yambo tene nombando ⌞‘Uluri molo.’ nimbe Ailimuni kanopa keri kanomba⌟ ulu te tepa kenjilimo kinie aku telemo ulumuni yu ‘Ailimunge kangimu kinie mememotolone uluri naa temba.’ nimbe lipe ai naa silimo. Aku sipe telemo ulumu ulu pulu keri te telemo. 28 Aku telemo kene yambo te yunge konopukundu apurupe pilipelie beretemo kinie no waenemotolo nopili. We walu naa nopili. 29 Yambo tene Ailimunge kangimu nimbe naa pilipelie beretemo kinie waenemotolo

we walu nomu liemo aku telemomonga yu yuyu
ulu umbuni te ‘wendo opili.’ nimbe aku telemo,
akumunge sike Pulu Yemone “Yu kinie umbuni
wendo opili.” nimbé, aku kene “Konopukundu
apuruku pilkulie nangi.” nikiru. 30 ˻Aku siku
teko kenjilimele˼ akumunge enenga yambo aisili
kangime enge naa pepili molko, kuruma kanoko
liku, mare kolemele.*
31 Nakolo olione telemolo mele oliolio
˻konopukundu˼ apurupu pilipulie ˻Ailimuni
“Nangi.” nirimu langime nolemelka˼ nje mindili
nomolo ulu te naa pelka. 32 ‘Ya ma koleana
yamboma teko kenjilimelemonga Pulu Yemone
ene kolea kerine lipe mundumbe kinie olio pea
aku sipe naa tepili.’ nimbe Ailimuni olio ulu
telemoloma kanopa keri kanopalie olio mane
simbendo ulu umbunime silimo.
33 Aku kene, nanga angokeme, ene ˻Ailimu
kinie angenali kinie tapu toko˼ langi nongendo
ongo maku tolemele kinie yambo mare wangi
nokoko molkolie, pea langi nangi.* 34 Yambo te
engelene kolomu liemo yunge ulkena ou langi
nopili. ‘Engelene kolopo maku topolie tepo
kenjimulú kinie Pulu Yemone olio pali mindili
simbe.’ nimbelie aku sipe ou tepalie makuna
pupili.
Ungu ekendo we pelemo nakolo pe na ene
molongena ombolie ene mane simbu.

12

1 ˻Kapola,˼ angokeme, Pulu Yemonga Mini
Kake Telimuni Kirasinge yamboma tondoloma
moke tepa silimomonga ˻pepá toko siringi

pepána walsiku piliringimunge* kinié ungu te
pundu topo ‘Mini Kake Telimuni silimo ton-
doloma˩ mimi siku piliengi!’ nimbu akuma
ene nimbu siembo. 2 Ene ou Kirasinge yambo
talapena ulsu moloringi kinie* ˩ye marene˩ ene
kolo toko mane siringi kinie ‘Sike.’ ningu
pilkulie enene lawa teko, mele ungu naa nili we
melemando ‘Ime olio nokolemele pulu yema.’
ningu melema popo toko kalko, ulu akuma ou
teringi mele pilimele. 3 Akumunge, ene ungu te
paa piliengi, nimbu siembo: Pulu Yemonga Min-
imuni ambolemo yambo tene “Yesusi molopa
kenjipili.” paa manda naa nimbé. “Yesusi yu Ail-
imu.” nilimele akumu we naa nilimelela. Mini
Kake Telimuni ambolemo yambomane mindi
“Yesusi yu Ailimu” nilimele. Akumu piliei!*

4 Minimunge we silimo tondolo lupe lu-
pema pelemo nakolo silimo Mini telumu mindi.
5 Ailimunge kongono olione tenjilimolo kongono
lupe lupema pelemo nakolo ˩“Kongono teai.”˩
nilimo Ye Aili telumu mindi molemo. 6 Kongono
telemolo tondolo lupe lupema pelemo nakolo
aku tondoloma pali yamboma silimo Pulu Ye
telumu mindi molemo.

7 ˩Kirasinge yamboma pali˩ ‘Anju yando liku
taponjengi.’ nimbe Minimuni olio tondoloma yu
mele mele moke tepa silimo. We naa silimo.
8 ˩Akumu i sipe mele:˩ Unguma apurupe sumbi
sipe nimbe konjili tondolomo Minimuni yambo
te silimo. Pulu Yemonga ulumanga puluma
pilipe konginjili tondolomo aku Mini telumuni
mindi yambo tela silimo. 9 ‘Pulu Yemo mawa
tembo mele paa sike temba.’ nimbe tondolo

mundupe pilili tondolomo* Mini telumunila
yambo te silimo. Kuru tomba yamboma tepa
konde linjili tondolomo Mini telumunila yambo
te silimo. 10 Ulu tondoloma teli tondolomo
yambo te sipe, Pulu Yemone ungu umbu ton-
jilimoma pilipe yamboma nimbe sili tondolomo
yambo te sipe, Minimunge unguma kinie uluma
kinie, kurumanga unguma kinie uluma kinie,
pilipe mimi sipe apuruli tondolomo yambo te
sipe,* umbu ungu lupe lupema naa pilipe we
walu leli tondolomo yambo te sipe, kanu umbu
ungu lupe lupe we walu leli unguma pilipe
˹'Yamboma piliengi!' nimbe˺ topele topa nimbe
sinjili tondolomo yambo te sipe ˹aku sipe tondolo
lupe lupema Mini telumuni moke tepa silimo˺.
11 Aku tondoloma aisili nakolo Mini telumu. Aku
tondoloma pali Mini telumuni mindi tenjilimo.
Yu yuyu konopuni pilipe tondoloma moke tepa
yamboma yu mele mele silimo.

12 ˹Minimuni tondolo lupe lupema yamboma
yu mele mele moke tepa silimomonga pulumu
i sipe:˺ Kangimu kimbu ki mele aisili angilimo
nakolo kangi telumu. Sike kangimunge kimbu ki
mele aisili angilimo nakolo aku melema lipe tere
lepa kangi telumu. Kirasi yu aku sipela molemo.
˹Yu kangi telumu nakolo mele aisili. Yunge
kangimunge melema olio.˺ 13 Olio Juda yam-
boma kinie, Juda yambo naa molko ulsukundu
molemele yamboma kinie,* mele kaloli naa
liku kongono we tenjili kendemande yamboma
kinie, yambo tene naa nokopa ene eneno we
molemele yamboma kinie, olio pali 'Ene yambo
kangi telumu molangi.' nimbe Mini ˹Kake Teli˺

telumuni mindi no linjirimu.** ⌞Pulu Yemone⌟
‘No mele nangi.’ nimbe sirimu norumulu Mini
telumu mindi ⌞olionga pali konopuna molemo⌟.
14 Olio pilimolo, kangimu yu mele telumu
mindi molo. Yu mele paa aisili lipe tere
lepa kangi telumu. 15 Aku kene kimbu-
muni nimbendo: “Na kimu molo kene na
kangimunge melte molo.” nilkenje yu kangine
angilimomonga yu kangimunge melte we naa
angilkeye? ⌞Kimbumuni aku nilkenje kepe yu
kangine naa angilimbe aulke te wendo naa
olka.⌟ 16 ⌞Molo⌟ komumuni nimbendo: “Na
mongomo molo kene na kangimunge melte
molo.” nilkenje yu kangine angilimomonga
yu kangimunge melte we naa angilkeye? ⌞Ko-
mumuni aku nilkenje kepe yu kangine naa
angilimbe aulke te wendo naa olka.⌟ 17 Kangimu
pali mongomo mindinje kangimuni nambe tepa
unguma pilkeye? Kangimu pali komumu
mindinje kangimuni nambe tepa melemanga
munema pilkeye? 18 Nakolo ⌞kangimu pali aku
sipe molo.⌟ Pulu Yemone ‘Kangine melema
angilipili.’ nirimuma yuyu ‘I sipe i sipe angilip-
ili.’ konopuni pilirimu mele “Angilipili.” nirimu.
⌞Kangimunge melema we walu naa angilimo.⌟
19 Kangimunge mele teluri mindi angilkenje yu
sike kangi te molo. 20 Nakolo kangimu aku sipe
molo. ⌞Kangine⌟ kimbu ki mele aisili angilimo
nakolo lipe tere lepa yu kangi telumu.
21 ⌞Akumunge,⌟ mongomone kimundu nim-
bendo: “Nu naa molenanje na nanu molopo
konjilke.” manda naa nilke. Pengemone kim-
bumundu “Nu naa molenanje na nanu manda

molka.” manda naa la nilke. 22 Nakolo aku
sipe molo. Kangimunge mele angilimomanga
mare pilipulie ‘Akuma uluri molo. Akumane
kongono tondolo te naa telemo.’ konopu lemolo
melema naa angilkenje kangimu paa kapola
naa molka. 23 Kangine angilimo mele mare
‘Mele peangama molo.’ nilimoloma mimi sipu
nokolemolo; ‘Kanopo peanga naa kanolemolo
melema.’ nimbu ‘Mona angilkenje olio pipili
telka.’ nilimolo melema mimi sipu aki tolemolo;
24 kangimunge mele mare ‘We angilimbe kinie
uluri molo.’ nimbu aki naa topo ‘We lepili.’
nimbu siye kolemolo. ⌞Aku sipu kangimunge
melema yu mele mele pilipu apurupu tele-
molo⌟ nakolo kangine angilimo melema pali Pulu
Yemone ‘Tere lelko angiliengi.’ nirimu. Kangine
mele mare ‘Imbi naa mololime.’ nilimele
akuma Pulu Yemone ‘Paa kumbine molopili.’
nirimu. 25 ‘Kangimunge melema pulue toko
yu mele mele opa tou naa angilipili. Anju
yando telu siku nokoko molangi.’ nimbe ⌞Pulu
Yemone ‘Kangimunge melema pali kapola kap-
ola angilipili. Te imbi mololi, te imbi naa
mololime molo.’⌟ nirimu. 26 Kangimunge
melte umbuni telemo molo mindili nolemo kinie
kangimunge melema pali umbuni tepili mindili
nongo molemelela. Kangimunge melte kapi
nilimele kinie kangimunge melema pali kanu
mélemo kinie pea konopu siku molemelela.*

27 Kapola, ⌞kangimundu nikirumunge ungu te
enendo niembo:⌟ Ene pali Kirasinge kangimu;
ene yu mele mele kanu kangimunge melema.
28 ‘Kirasinge yambo talapemonga* kongono

teangi.’ nimbe Pulu Yemone yamboma tondolo
lupe lupema sirimu. Yesusini “Nanga kon-
gonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yema
Pulu Yemone ou kumbi lepa mako topa ‘Aku
siku molangi.’ nimbe, talo sipe yuni ungu umbu
tonjilimoma pilku yamboma ningu silimele yam-
boma** mako topa ‘Aku siku molangi.’ nimbe,
yepoko sipe ˻unguma mimi siku pilku˼ yamboma
mane silimele yamboma mako topa ‘Aku siku
molangi.’ nimbe, pe ˻Pulu Yemone mindi manda
telemo mele˼ ulu tondoloma telemele yamboma
mako topa ‘Aku siku molangi.’ nimbe, kuru
tolemo yamboma teko konde linjilimele yam-
boma mako topa, yamboma liku taponjilimele
yamboma kinie, kongono lupe lupema nokoko
konjilimele yamboma kinie, umbu ungu lupe
lupe naa pilimelema we walu lemele yamboma
kinie, akuma pali mako topa ‘Aku siku molangi.’
nimbe ˻aku siku sumbi siku teko molonge ton-
doloma ene yu mele mele moke tepa sirimu˼.
29 Aku yamboma pali Yesusini “Nanga kon-
gonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yema
molemeleye? Molo akuma pali Pulu Yemone
ungu umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu
sili yamboma molemeleye? Molo akuma pali
unguma mane sili yambomaye? Molo akumane
pali ulu tondoloma telemeleye? 30 Molo aku
yamboma pali kuru tolemo yamboma teko konde
linjingí tondolomo pelemoye? Molo akumane
pali umbu ungu lupe lupe naa pilimelema kapola
we walu lemeleye? Molo aku yambomane pali
yambo marene umbu ungu lupe lupe we walu
nilimele unguma sumbi siku pilku ˻‘Yamboma

piliengi!’ ningu˼ topele toko yamboma ningu silimeleye? ˹Paa molo! Yambo telumuni mindi uluma pali manda naa telemo.˽ 31 Nakolo ‘˹Mini Kake Telimuni˽ tondolo moke tepa we silimomanga te liembo.’ konopu lelkolie ˹yamboma˽ olandopa ˹lipe taponjilimo˽ tondoloma ene tondolo munduku ‘Paa liemili.’ ningu konopu kimbu siku molangi.

˹‘Tondolo olandopa akuma liemili.’ níngi liemo papu nakolo˽ kinié nane ene ulu paa peanga olandopa teko molonge mele nimbu simbu tekero.

13

1 ˹Kanu ulumu yamboma konopu monjimulú ulumu.˽

Yamboma kinie ungu nimbundu ma koleana pali yambomane umbu ungu lupe lupe lemelema kinie, angellomanga umbu ungu lemele unguma kinie, ˹yamboma˽ konopu naa monjipu we nilkenje na aku sipu unguma we nilke. Bella ˹we˽ toko, biyukele ungu ˹we˽ silimele kinie ungu aisili we nilimo ˹ungu pulumu˽ mele mindi aku ungumuni uluri naa telka. 2 Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma manda pilipu yamboma konopu naa monjipu we nimbu sipu, ˹Pulu Yemonga˽ ungumanga puluma pali lopi telemona we yambomane naa pilimele ungu puluma yamboma konopu naa monjipu we pilipu, yamboma konopu naa monjipu ungu lupe pelemoma pali we pilipu konjipu, ‘Sike temba.’ nimbu tondolo mundupu pilio ulumuni* ma pangi te ‘anju pupe tenga angilipili.’ nimbu,

aku sipu uluma ⌞yamboma⌟ konopu naa monjipu
we telkanje na imbi paa naa mololi ye wemo
molka. 3 ‘Yambo koropama langi topo toko liku
nangi.’ nimbu nanga mele nosilioma pali kou
lipu ene konopu naa monjipu we moke tepo
silkenje, molo yamboma konopu naa monjipulie
⌞‘Yamboma lipu taponjembo.’ nimbu⌟ ‘Nanga
kangimu tepene kamu nopili kolambo.’ nilkenje
na ⌞yamboma⌟ konopu naa monjilkemonga aku
ulutolone na naa lipe taponjilke.

4 ⌞Yambo tene yamboma⌟ konopu monjipelie
yambomane yu teko kenjingí kinie popenge
tepa mumindili kolopa anju pundu naa tolemo.
Yambo tene ⌞yamboma⌟ konopu monjipelie ene
kondo kolopa lipe taponjilimo. Yambo tene
⌞yamboma⌟ konopu monjipelie yambo mele aisili
nosiku tondolo pulimo yamboma kinie konopu
keri naa panjilimo. ⌞Yamboma⌟ konopu monjil-
imo yambo tene ⌞‘Na paa pilipe konginjili yemo.
Paa ulu tondolo olandopama telio.’ nimbe⌟ yuni
yuyu kapi nimbe imbi ambolopa ola naa limo.
5 ⌞Yamboma konopu monjilimo yambo tene yam-
boma kinie⌟ kara pupe mongo naa konjipe, yuni
yuyu mindi ‘Uluma teambo.’ molo ‘Melema
liembo.’ nimbe konopu kimbu sipe naa molopa,
yamboma kinie popenge tepa mumindili kolopa
iri naa topa, yambomane yu teko kenjilimele
kinie siye kolopa ‘Pundu tambo.’ nimbe konopu
lipe mundupe naa molemo. 6 Yambo tene ⌞yam-
boma⌟ konopu monjipelie yambo marene ulu
mare teko kenjilimele kinie kanopalie konopu
naa sipe, ulu sumbi nilime mindi telemele kinie
kanopalie konopu silimo. 7 ⌞Yamboma⌟ konopu

monjipelie, ⌞enene yu kinie teko kenjilimele kinie⌟ ‘ene kinie umbuni te wendo opili.’ naa nilimo. ‘Sike ⌞Pulu Yemone ene lipe taponjimbe kinie konopu tondolo pupili molko, molko konjingí.’⌟ nimbe tondolo mundupe pilipe, ⌞‘Aku siku sike alowa teko molongenje.’ nimbe⌟ kanopa nokopa molopa, ulu umbuni telime telemele kinie kepe ene siye naa kolopa konopu monjipe mindi molemo.

8-10 Konopu monjili ulu pulu akumu pora naa nimbé, lepa mindi pumbe. ⌞Mini Kake Telimuni silimo tondoloma temba mele yu aku sipe naa temba.⌟ Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu silimele tondolomo lepa mindi naa pumbe; umbu ungu lupe lupema naa pilku walu lemele tondolomo pora nimbéla; ⌞Pulu Yemonga ungumanga puluma⌟ pilipe konjili pelemo tondolomo manie pumbela. Kinié ungumanga puluma pali naa pilipu wallo kolte mindi pilipu, Pulu Yemone ungu umbu tonjilimo unguma pali pilipu naa nimbu sipu wallo kolte mindi pilipu nimbu silimolo. Nakolo pe uluma pali kamu wendo ombá, aku ulu sikema wendo ombá kinie, kinié ulu laye keri lepa tondolo naa pulimo uluma kamu manie pupe pora nimbé, akumunge Pulu Yemonga unguma pilku ningu silimele ulumu kinie, umbu ungu lupe lupema walu lemele ulumu kinie, Pulu Yemonga ungumanga puluma pilku konjilimele ulumu kinie sike pora nimbé.

11 ⌞Ya ‘Ulu sikema wendo ombá kinie ulu telemolo ulu kapola naa lemoma pora nimbé.’ nikiru akumu ambolangoma ai lemele mele.⌟ Na

kango kanga kinie molopolie ambolangomane
ungu ningu, konopuni pilku, konopu kimbu
siku molemele mele na aku sipu ungu nimbu,
konopuni pilipu, konopu sumbi sipu molorundu.
Nakolo na ai lepo yemo molopolie ambolangoma
telemele mele mundupu kelerindu. 12 ˻Nikiru
akumu i sipe melela:˼ Kariyápana* melemanga
minime sumbi sipu naa kanolemolo mele kinié
˻Pulu Yemonga˼ mele kanolemoloma aku sipu
kanolemolo; nakolo pe ˻mulu koleana pupu
molopolie˼ sumbi sipu kanomolo. Kinié ˻Pulu
Yemonga˼ uluma laye tepo mindi pilio, nakolo
yuni kinié na molio mele sumbi sipe kanopa
pilimo mele pe aku sipu nane yu molemo mele
sumbi sipu kanopo pilimbu.

13 Aku liemo,
‘Sike.’ nimbu tondolo mundupu pilili ulumu
kinie,
‘Pulu Yemone olio ˻mulu koleana memba pupe˼
‘Kamu molko konjengi.’ nimbe lipe taponjimbe
walemo
sike wendo ombá.’ nimbu konopu sipu
nokopo molemolo ulumu kinie,
˻yamboma˼ konopu monjili ulumu kinie,
aku ulu yepoko kinié pelemo. Nakolo ˻yam-
boma˼ konopu monjili ulu akumu paa olan-
dopa.*

14

1 ˻Yamboma konopu monjili ulu akumu
paa olandopa kene˼* ene yamboma alieli
tondolo munduku konopu monjiku molangi.
Mini Kake Telimuni tondolo we silimoma ‘Paa

liemiliya!’ ningu konopu kimbu siku molangila.
Kanu tondolomanga tondolo te olandopa ‘Paa
liemili.’ konopu lenge akumu Pulu Yemone
ungu umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu
singí ulumu.** 2 Aku nikirumunge pulumu i sipe:
˹Ene pilimele,˺ yambo tene ˹yamboma kepe˺ yu
kepe naa pilimele umbu ungu te we walu lepa
ungu te nilimo kinie yuni ungu nilimoma yambo-
mando naa nilimo; yuni nilimo unguma pilimele
yambomane kepe manda naa pilingímunge yu
Pulu Yemo kinie mindi nilimo kanumu. ˹Pulu
Yemonga˺ Minimuni ‘Yu aku sipe ungu te nipili.’
nilimomonga yu kinie, yuni walu nilimo unguma
pilimele yamboma kinie, ene ungu pulumu naa
pilimele, ungu pulu akumu lopi tepa pelemo,
Pulu Yemone mindi pilimo 3 nakolo Pulu Yemone
ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe
silimo yambomone yambomando sumbi siku
pilingí unguma nilimo akumunge yuni nilimo
ungumuni yamboma lipe taponjipe ‘ ‘Sike.’
ningu tondolo munduku pilimele ulumu kamu
olandopa tondolo munduku piliengi!’ nimbe,
‘Ene ulu peangama teangi.’ nimbe, ‘Ene umbuni
te pemba kinie enenga konopuma tondolo pupili
molangi.’ nimbe, lipe taponjilimo. 4 Yambo
tene umbu ungu naa pilimo te walu nilimo
kinie yuni yuyu yunge konopumu mindi ‘tondolo
pupili.’ nilimo; nakolo Pulu Yemone ungu umbu
tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ungu
akumuni Kirasinge talapena sukundu molemele
yamboma pali* lipe taponjipe ‘konopu tondolo
pupili.’ nilimo. 5 ‘Ene pali umbu ungu lupe
lupema walu lemelkanje papu.’ konopu lekero.

‘Leangi.’ konopu lekero nakolo na olandopa
‘Teangi.’ konopu lekeromo ‘Pulu Yemone ungu
umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu singí
kinie paa papu.’ konopu lekero. Yambo tene
ungu te lupe walu lepa yamboma mane simbe
kinie Kirasinge talapena sukundu maku toko
molemele yamboma yuni molo yambo tene
‘Yamboma ungumunge pulumu pilkulie konopu
tondolo pupili molangi.’ nimbe kanu ungumu
topele topa yando yamboma nimbe naa simu
liemo Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma
pilku yamboma ningu silimele ulu akumu olan-
dopa, umbu ungu lupema walu lelko yamboma
piliengi topele toko naa ningu silimele ulumu
maniendopa.

6 Angokeme, imu piliei! Na ene molemelena
ombolie, umbu ungu naa pilimele te lepolie
ungu nimbu silkenje aku telkamone ene manda
lipu taponjilkeye? Ene lipu taponjimbundu
Pulu Yemone na lipe ora simbe mele ene lipu
ora simbu molo Pulu Yemonga ungu marenga
ungu puluma ene nimbu simbu molo Pulu
Yemone ungu umbu tonjimbe ungu te pilip-
ulie ene nimbu simbu molo ene ungu mare
mane simbu. ⌞‘Ene konopu tondolo pupili
lipu taponjembo.’ nimbulie umbu ungu naa
pilimele te lepolie ene mane naa silke.⌟ 7 ⌞I
sipe mele:⌟ Mini naa peli mele marene ungu
nilimele kinie ene ungu pulumu nambe teko
pilimeleye? Kolape mingi molo gita molo* kanu
sili melema ungu silimele kinie aku melemane
ungu sumbi siku naa nilimelkanje yambomane
aku ungumu nambe teko pilimelkaye? ⌞Manda

naa pilimelka.⌟ 8 Molo ‘Maku toko opa teangi.’
ningulie biyukele mimi siku ungu naa silimelka-
nje nambe teko ungumu pilkulie opa tengendo
maku tolemelkaye? Manda molola. 9 Ene
kepe aku sipela. Ene kerena ungumu sumbi
siku naa ningu, umbu ungu naa pilimele te
lelko yamboma mane singí kinie pe yambomane
nambe teko kanu unguma pilingíye? Aku
siku telenomonga nuni nunu tenga molkolie
nini ungumu yamboma lipe taponjilke mele
naa teleno. Ungumu paa we mindi nilino.
10 ⌞Akumunge ungu te i nikirula:⌟ ‘Ya ma koleana
umbu ungu lupe lupe aisili sike lemele nakolo te
naa pilku ungu pulumu naa pepili walu lemele
ungu te molo.’ konopu lekero. 11 Akumunge,
yambo tene ungu te lepalie ungu te nimbémo
na naa pilimbu kinie kanopalie ‘Yu kolea tenga
lupe yere.’ konopu lemba. Nane kepe yunge
nimbé ungumu naa pilipulie ‘Yu ye lupere lemo.’
konopu lembo. 12 ⌞Ene naa pilimele umbu
ungu lupe lupe lemele kinie⌟ ene kepe aku siku
telemelela. Pulu Yemonga Minimuni we silimo
tondoloma ‘paa liemiliya.’ konopu lemele kene
‘Kirasinge talapena molemele yamboma yunge
unguma sumbi siku pilku liku konopu tondolo
pupili molonge mele lipe taponjimbe tondoloma
lipulie kongono teamili.’ niengi.

13 Akumunge ⌞‘Na tondolo te limbumunge
Kirasinge yamboma konopu tondolo pupili lipu
taponjembo.’ nimbelie⌟ yambo tene ‘Umbu ungu
te naa pilimolo te walu lepo yamboma ungu
te niembo.’ nimbelie Pulu Yemo mawa tepalie
‘Ungu nimbumu topele topo yamboma nimbu

simbu tondolomo na sieni.’ nipili. 14 Na Pulu
Yemo kinie ungu nimbundu umbu ungu naa
pilio te walu lendu liemo nanga minimuni yu
kinie ungu nilio nakolo nanga konopumu ulu te
naa tepa we pelemo. 15 Aku liemo na nambe
temboye? ˻Nane i sipu tembo.˼ Nanga minimuni
˻umbu ungu naa pilio te walu lepo˼ Pulu Yemo
kinie sike ungu nimbú nakolo konopuni kepe
˻umbu ungu piliomo lepo˼ Pulu Yemo kinie
ungu nimbúla;* minimuni sike ˻umbu ungu naa
pilio tene˼ konana te nimbú nakolo konopuni
kepe ˻umbu ungu piliomone˼ konana nimbúla.*
16 Enene enenga minimene ˻umbu ungu naa
pilimelemane˼ Pulu Yemo kapi níngi liemo maku
toko molemele yambomanga yambo te nuni nini
ungumuni Pulu Yemo kinie “Ange.” nini mele
sumbi sipe naa pilipelie nambe tepa “Aku nikinu
mele tepili.” nimbéye? ˻Manda naa nimbé.˼
17 Enene Pulu Yemo kinie “Ange.” ningí mele sike
mimi siku ningí nakolo ungu ningímene kanu
yambomo ‘Konopu tondolo pupili.’ nimbe lipe
taponjimbe ulu te naa temba.
18 Na umbu ungu naa pilio unguma walu lepo
wale aisili ungu nilio, enene umbu ungu naa
pilimele unguma walu lelko wale layetolo mele
ungu nilimele akumunge nane Pulu Yemo kinie
“Ange.” nilio. 19 Nakolo ‘Kirasinge talapena
yamboma na kinie pea maku topo molemolo
kinie yambomane sumbi siku pilingí ungu paa
ponjipu* nimbu simbu kinie paa peanga. Umbu
ungu naa pilimele te walu lepo yamboma ungu
paa sulu tepo** nimbu simbu kinie paa keri.’
konopu lekero.

20 Angokeme, ambolango kangamane konopu
lemele mele ene aku siku konopu naa leangi.*
Ambolango pamema ulu kerime pilkulie teko
molemele mele mindi aku siku ambolango
pamema mele molangi.** Nakolo konopu lelko
konopu kimbu silimele mele yambo yuma
molangi. 21 ⌞Umbu ungu naa pilimelema lemele-
monga⌟ Pulu Yemonga Ungu Manema Molemo
Bokuna* ungu te molemo akumu i sipe:
‘Ailimuni nimbendo:
“ ‘I yambomando ungu te niembo.’ nimbulie
‘Ye mare umbu ungu lupe lenge yemane
ninjengi.’ nimbú.
Kolea lupe yambo marendo
ungu umbu tonjimbu kinie pilkulie
i yamboma ningu singí nakolo kanu yambomane
nanga ungumu ningu sinjingí kinie kepe
nanga ungumu naa pilku liku bulu singí.”**
nirimu mele bokuna molemo.
22 Akumunge, umbu ungu naa pilimele lupe
lupema walu lemele aku ulu tondolomone Pulu
Yemone enenga makuna molemele yambo mare
yunge yambo naa molemele mindili simbe yam-
boma ene lipe ora silimo. Nakolo Pulu Yemone
ungu umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu
silimele ungumane enenga makuna molemele
yambo yunge yambo molemelema lipe ora sil-
imo. Kanu ungumane Pulu Yemonga yamboma
naa molemele yamboma naa lipe ora silimo.
23 Aku liemo Kirasinge talapena yamboma
pali maku toko molkolie, yambomane pali ungu
ningindu umbu ungu lupe lupe naa pilimelema
walu lelko molangi Pulu Yemonga ungumu

mimi siku naa pilimele yambo mare molo Pulu
Yemonga ungumu ‘Sike.’ ningu naa pilimele
yambo mare sukundu ongo umbu ungu lupema
lelko ungu ningu singíme pilíngi liemo ‘Ene
Kirasinge yamboma konopu naa pepa kekelepa
toli yamboma molemele.’ ningu naa pilingíye?
˻Aku siku ningu pilingí˼ 24 nakolo Pulu Yemone
ungu umbu tonjilimoma enene pali pilku ˻anju
yando˼ makuna yamboma ningu siku molangi
‘Sike.’ ningu naa pilimele yambo mare molo
Pulu Yemonga ungumu mimi siku naa pilimele
yambo mare ongo pilíngi liemo enene ningu
singí ungumane kanu yamboma ene yambo
kerime molemele mele lipe ora sipe, enene ‘Olio
ulu pulu keri teli yamboma lepamo.’ ningu
pilku, 25 ene sike konopuna lopi tepa pepili
molemele mele ˻ou naa pilimele˼ akumu mona
lembamonga molemele mele sumbi siku pilingí.
Kanu kinie enene ˻ulu telemelema pilku keri
pilkulie˼ tamalu peko Pulu Yemo popo toko imbi
ambolko ola linjikulie ningindu: “Pulu Yemo ene
˻Kirasinge yamboma˼ kinie sike pea molemo.”
ningí.

26 Angokeme, aku liemo, ene maku toko
molkolie nambe teangi niemboye? Ene ˻Pulu
Yemo popo toko kapi ningindu˼ maku toko
molkolie ene yu mele mele ulu mare pemba.
Yambo te konana nimbe, yambo te ungu mane
te sipe, yambo te Pulu Yemone yu ungu
pulu te nimbe silimomo yamboma nimbe sipe,
yambo te umbu ungu naa pilimele ungu te
walu lepalie ene ungu te nimbe sipe, yambo
te kanu ungumu nimbé mele ˻Mini Kake Te-

limuni yunge konopukundu nimbe simbe kinie pilipelie⌋ topele topa ene nimbe sipe, ene aku siku teko molonge. Aku ulu tengema ‘Kirasinge talapena yamboma konopu tondolo pupili molangi.’ ningu tenge. ⌊We naa tenge.⌋
27 Yambo marene umbu ungu naa pilimele unguma lelko ungu mare walu ningindu yambo talo mindi niengili. Molo yambo yepoko ungu mare walu níngi liemo mandanje. Kise molo te pakara paa molo. Enene unguma ningindu walsikale naa ningu, yu mele mele niengi. Ningí kinie ⌊enene ningí mele Mini Kake Te-limuni yambo tenga konopuna molopalie nimbe simbe kinie pilipelie⌋ kanu yambomone enenga unguma topele topa yamboma yando nimbe sipili. 28 Yambo tene umbu ungu lupe te walu nimbé ungumu topele topa yamboma nimbe simbe yambo te naa molomu liemo Kirasinge yamboma maku toko molongena ungu te naa nipili. ‘Pulu Yemo kinie oltolo piliembili.’ nimbe aku ungumu nipili.
29 Pulu Yemone ungu umbu tonjimbema yambo talo molo yepokone pilkulie yando ningu siengi. Kanu unguma yamboma ningu singí kinie we molongemane mimi siku pilku ‘Sike Pulu Yemonga unguri molo we nikimilinje?’ ningu pilku apuruku konjengi. 30-31 ⌊Yambo te aku sipe ungu te pilipelie yamboma nimbe sipe angilipili⌋ Pulu Yemone ⌊makuna molomba⌋ yambo te ungu te umbu tonjimu liemo ou ungu nimbe sipe angilimbe yambomondo ⌊“Na ungu te konopuni pilkirumu niembo.” nimbé kinie⌋ ou nimbe sipe angilimbe yambomo manie molopili,

⌞“Te niembo.” nimbé yambomo ola angilipelie
Pulu Yemone yu ungu nimbe simbemo yamboma
nimbe sipili.⌟ Pulu Yemone ene telu telu nimbe
ungu umbu tonjimbe kinie pilkulie yamboma
ningu singíndu ‘Aku ungu nimbu simulúmane
yamboma Pulu Yemonga unguma sumbi siku
pilku liku, konopu tondolo pupili molangi.’
ningulie yu mele mele manda ningu singí kene
liku tere lelko ningu siku naa angiliengi. 32 Pulu
Yemone ungu umbu tonjilimoma pilku yam-
boma ningu silimele yamboma enenga kerema
manda nokolemele ⌞akumunge enenga ungu
ningí walema wendo ombá kinie ungu pilingíme
yamboma ningu singí. Wale te naa lemba kinie
‘We molopo ungu pilkirumu naa niembo.’ ningu
manda we molongela.⌟ 33 Aku nikirumunge pu-
lumu i sipe: Pulu Yemone ⌞yunge talapena yam-
boma⌟ ‘Konopu lupe lupe pepili teko embambo
siku molangi.’ nimbe ⌞tondoloma silimo⌟ yemo
naa molemo. Yu ‘Yamboma konopu teluna pupili
taka lelko kapola kapola molangi.’ nilimo yemo
molemo.* ⌞Tondoloma silimo akumu ‘Yamboma
liku taponjengi.’ nimbe silimo.⌟

Koleamanga pali Kirasinge talapena sukundu
⌞Pulu Yemonga⌟ yambo kake telime maku toko
molkolie ⌞aku siku⌟ telemele.**

34 ⌞Makumanga ulu te pea telemele mele enene
tenge mele i sipela:⌟ Kirasinge talapena yam-
boma maku toko molongena ambomane ungu
naa niengi. Ungu mane tene ‘⌞Makuna⌟ am-
bomane ungu naa niengi.’ nilimo kanumu.*
⌞Pulu Yemonga⌟ ungu mane tene ‘Amboma liku
ai siku molangi.’ nimbe pelemo mele** pilkulie

ambomane makuna ‘Yamboma nokamili.’ ningu naa molko, liku ai siku molangi. 35 Amboma ene ungu marenga molo ulu marenga puluma ˻naa pilkulie˼ ‘piliemili.’ ningulie enenga ulkendo pukulie enenga yema walsiku piliengi! Makuna sukundu ambo tene ungu te nimu liemo paa kapola naa temba. Aku sipe tembamonga yuni yuyu tepa pipili konjimbe.*

36 ˻Nambe temuye?˼ ‘Oliolio Pulu Yemonga ungumu ou pulu pulu pilipulie yamboma nimbu sirimulumunge ˻oliolio kanu ungumunge pulumu pilipulie ‘Teamili.’ konopu lemolo mele papu temolo˼.’ konopu lekemeleye? Molo ‘Pulu Yemonga ungumu olionga koleana mindi orumuna oliolio mindi pilipu lirimulu.’ konopu lekemeleye? 37 Enenga yambo te yu ‘Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipu yamboma nimbu silio yambomo* molio.’ konopu lemu liemo, molo yu ‘Mini Kake Telimuni na yamboma lipu taponjimbu tondolo te sirimuna aku tondolomo na kinie pepili molio.’ konopu lemu liemo, nane ya pepá topo sikirumunge unguma “Sike Ailimuni “Teangi.” nirimu unguma pepána tokomo.” nimbe, nimbe sipili. 38 Molo kanu sili yambo tene ya “Teai.” nikiru mele naa tepa ˻“Pepá tokoro unguma Ailimunge ungu manema.” naa nimbe,˼ siye kolomu liemo yu kepe ˻“Ailimunge ungu te pilkirumu niembo.” nimbé kinie˼ yu siye kolko yunge ungumu naa la piliengi!

39 Aku kene, nanga angokeme, ‘Pulu Yemone ungu te umbu tonjimbemo paa pilipu yamboma nimbu siembo kene ˻Mini Kake Telimuni aku

sipu manda tembo tondolomo sipili.’ ningu˽
konopu kimbu siku molangi. Nakolo yambo
tene ˹Mini Kake Telimuni aku sipe manda temba
tondolomo simbena˼ umbu ungu naa pilimbe
te lepa ungu te nimbé kinie “Nipili.” niengila.
40 ˹Enenga makuna aku siku teangi˼ nakolo ˹Pulu
Yemo popo toko kapi ningu imbi ambolko ola
linjiku konjingindu˼ ulu tengema pali* taka lelko
sumbi siku teko, yamboma teko embambo naa
sinjengi.**

15

1 Angokeme, ‘Ou enendo Yesusi Kirasinge
temane peangamo topo sirindu piliringi mele
komu altoko naa siku piliengi!’ nimbu altopo
nimbu para sipulie kanu ungumanga puluma
nimbu siembo.* Kanu unguma ou pilku liringi,
kinié ambolemelemonga enge nipili angilimele.
2 Kanu temane peangamo, akumu Yesusi Ki-
rasini terimu mele nane enendo nimbu sirindu
ungu kanumu, ambolko konjikulie ‘Paa sike.’
ningu tondolo munduku piliringi mele altoko
munduku naa kelengi liemo* kanu temane
peangamone Pulu Yemone ene lipe taponjipe
mindili nolemelka aulkena wendo lipe, yu kinie
pea molko konjingí aulkena lipe monjirimu,**
akuna molemele mele molonge. Molo nane
temane peangamo topo sirindu mele mimi siku
naa pilku, akumu we ‘Sike.’ ningu piliringi
liemo aku temane peangamone ene lipe naa
taponjilimo naa taponjimbe.
3 Ungu kumbine paa olandopamo na ou pilipu
lirindu mele ene nimbu sirindumunge ˹nane

enendo aku sipu kelepo nikiru⌟. Kanu ungumu
i sipe: Pulu Yemonga bokumuni nilimo mele
Kirasi olionga ulu pulu keri telemolomanga kolo
wangopa kolonjirimu. 4 Pe ono teringi. Ono
teringi kinie pe Pulu Yemonga bokumuni nilimo
mele yu wale talo pepalie yepoko sipemonga
lomboropa ola molorumu kanumu. 5 * Pe
⌞lomboropa ola molopalie⌟ yu lombili andoli ye
Pita molorumuna pupe ⌞'Yuni na lomboropo ola
molondu mele kanopili.' nimbe⌟ pupe mona
angilirimu. ⌞Aku tepalie⌟ pe yu lombili andoli
ye engaki rurepo pali** moloringine 'Enene
yu kanangi.' nimbe pupe mona angilirim-
ula. 6 Pe angenupili pape anderete mele teluna
moloringine 'Yu kanangi.' nimbe purumula.
Aku yu kanoringi yamboma kinié yandopa aisili
we molemele, nakolo mare koloringila.* 7 Pe
yu Jemisi molorumuna 'Na kanopili.' nimbe
pupelie, pe yuni "Nanga kongonomo tenjipai."
nimbe lipe mundurumu yema* pali ⌞yu lom-
boropa ola molorumu mele⌟ 'kanangi.' nimbe
pupe mona angilirimu. 8 Paa akilipe na molorun-
duna 'Kanambo.' nimbe omba mona angilir-
imu.* Na ye paa keri, na ambolango nomba
omba pulimo ambolango mele molopo konde
manda naa molombo mele molorundu nakolo
aku terimu.

9 Na Kirasini "Nanga kongonomo tenjipui."
nimbe lipe mundurumu ye tela nakolo na
paa maniendopa mele molio, yuni aku nimbe
lipe mundurumu ye lupema olandopa mele
molemele. Nane Pulu Yemonga yambo ta-
lapemo* tepo kenjipu molorunduna 'Na Yesusini

lipe mundurumu ye te’ nilimele kinie na pipili
telemo. 10 Nakolo na molio mele Pulu Yemone
na we kondo kolorumumunge aku sipu molio.
Pe yuni na we kondo kolopalie ˻na kinie tepa
konjirimu˼ mele we naa pelemo. Na ˻we kondo
kolopa lipe taponjirimumunge˼ paa mindili sipu
kongono tepo, Yesusini “Nanga kongonomo ten-
jipai.” nimbe lipe mundurumu yemanga na
kongono mindili sipu tondolo mundupu terindu
mele olandopa, enene kongono teringi mele
maniendopa. Nakolo na nanu molo. Pulu
Yemone na we kondo kolopalie ˻lipe taponjipe
na kinie tapu topa molorumumunge˼ na aku
sipu manda kongono terindu. 11 Nakolo nane
Pulu Yemonga ungumu nimbu sirindu akumu
mandala. Molo Yesusini lipe mundurumu ye
wemane Pulu Yemonga ungumu ningu siringi
akumu mandala. Olione pali nimbu sirimulu
ungumu telumu mindi. Kanu ungumu ene
˻Korini yambomane˼ pilku likulie ‘Sike ungumu.’
ningu tondolo munduku piliringi.

12 Nakolo Kirasi kolopalie lomboropa ola molo-
rumu mele sike yamboma nimbu silimolo liemo
ene marene “Yamboma kolkolie lomboroko ola
naa molonge.” nambe teko aku siku mele
ningu molemeleye? 13 Yamboma paa sike pe
lomboroko ola naa molonge liemo Kirasi yu kepe
ou lomboropa ola naa molorumu. ˻Onomo we
mana pelemo.˼ 14 Pe Kirasi lomboropa ola naa
molkanje olione ˻yunge˼ ungumu ene nimbu
silimolomo uluri naa telkala, ene kanu ungumu
pilku ambolko molemelemo uluri naa la telka.
We pilku ambolemelka.

15 Ulu te lupe pea telkala: Kirasi lomboropa ola
naa molkanje olione “Kirasi yu kolorumu kinie
Pulu Yemone ‘Lomboroko ola moloi.’ nimbe
topa makinjirimu.” nimbu silimolo mele Pulu
Yemondo kolo tolemelkala. Nakolo yamboma
paa sike pe lomboroko ola naa molonge liemo
Pulu Yemone Kirasi ou “Lomboroko ola moloi.”
naa nilkela. 16 Yamboma topa ola naa monjimbe
liemo Kirasi kepe topa ola naa monjirimula.
17 Pe Kirasi ou topa ola naa monjilkenje ene pilku
ambolemele ungumuni uluri naa telka, ulu pulu
keri teringime yandopa kinié kepe konopuna we
pepili molemelka.
18 Pe Kirasi ˻kolopalie lomboropa ola naa molka-
nje yu˼ yambomanga nimbe tenjirimu mele ‘Sike
aku tenjirimu.’ ningu tondolo munduku pilkulie
kanu ungumu pilku ambolkolie uru peringi
pelemele yamboma kepe* ˻lomboroko ola naa
molko˼, mindili nongo molko kenjingí koleana
pulimelka.**
19 Pe kinié ya ma koleana mindi yuni olio
lipe taponjipelie pe kolomolo kinie olio lipe
naa taponjilkenje yambomane yamboma kondo
kolemele mele maniendopa, yambomane olio
paa olandopa kondo kolemelkanje papu.

20 ˻Kirasi lomboropa ola naa molkanje olio
kolopolie lomboropo ola naa molemolkala,
akumu sike˼ nakolo Kirasi kolopalie paa sike
lomboropa ola molorumu. Kanu kinie, langi te
ou pulu monjipe mongo telu tolemo kinie kanop-
olie ‘Pe pali tomba lemo.’ nimbu pilimolo, aku
sipe mele yu kolopalie paa sike lomboropa ola
molorumumunge pilipulie ‘ ‘Yu sike.’ ningu ton-

dolo munduku pilkulie uru pelemele yamboma
kepe paa sike pe Pulu Yemone topa makinjim-
bela.’ nimbu pilimolo. 21 Ye tene ou terimu kanu
ulumuni kololi ulu pulumu ma koleana wendo
orumu pelemomonga* aku sipela ye tene kepe
pe terimu kanu ulumuni kolemele yamboma
lomboroko ola mololi ulu pulumu ma koleana
wendo orumu pelemola kanumu. 22 Pulu pulu
mana ye Adamene terimumunge olio yunge
pulu lemo yamboma pali kolemolo, aku sipe
Kirasini terimumunge yunge pulu lemoma pali
topa makinjimbe kinie kelepo lomboropa ola
molopo konde molomolo. 23 Nakolo Kirasi kinie
olio walsikale lomboropo ola naa molomolo. Ou
kumbi lepa Kirasi; pe yu kelepa manie ombá
kinie yunge yamboma.*
24 ⌞Pe yu ombá kinie yunge yamboma lom-
boropo ola molomolo⌟ kinie pe ma koleamo
pora nimbé. Yuni gapomanoma pali kinie,
gapomanomanga uluma kinie, kolea sukundu
yambomane nokolemele uluma kinie, ulu ton-
doloma kinie, ⌞yambomanga kinie kurumanga
kinie⌟* ulu tondoloma pali yuni topa manie
mundupelie nimbémone, pe ye nomi kingimu
molopa melema pali nokolemo** nambamo yuni
Lapa Pulu Yemo simbe. 25 ⌞Uluma aku sipe
wendo ombá nikirumunge pulumu i sipe:⌟ Pulu
Yemone yunge opa touma pali topa manie
mundumbendo ou Kirasi yu ye nomi kingimu
molopa melema pali nokomba.* 26 Opa touma
topa manie mundupe pora sipelie pe kamu kololi
ulu pulumu topa manie mundumbe. 27 ⌞Yuni
aku tembamonga⌟ ungu te Pulu Yemonga bokuna

molemo aku ungumuni nimbendo:
“Pulu Yemone nimbendo:
“Melema pali yuni nokopili.
Melema yunge maniekondo lepili” nirimu.”*
nimbe aku sipe nilimo. Nakolo Pulu Yemone
“Melema pali nokopili. Melema yunge
maniekondo lepili.” nirimu kanu ungumuni
Pulu Yemo yuyu pea ‘Nokopili.’ nimbe naa
nirimu, molo. Sike Pulu Yemone ‘Melema
pali maniendopa, Kirasi melemanga pali
olandopa molopili.’ nimbe nirimu yemo molemo
nakolo Pulu Yemo yuyu nambe tepa meltenga
maniekondo molombaye? Aulke te molo. 28 Pe
Malone* melema pali topa manie mundumbe,
yu melemanga pali nokomba kinie kanu walemo
kinie yu kepe manie mele molomba. Pe Malone
nimbendo: “Nando ‘Melema pali topa manie
mundupe ye nomi kingimu molopili.’ nirimu
Pulu Yemo yu melema pali kamu kamu ye
nomi kingimu kolo wangopa molopalie nokopa
molopili. Na kepe yunge maniekondo molambo.”
nimbé. Kanu kinie Pulu Yemo melema paa pali
nokopa molomba.

29 Kinié ˻yamboma kolkolie lomboroko ola mo-
longemonga ungu te i sipu nikirula:˼ Yamboma
kolkolie sike lomboroko ola naa molonge liemo
yambo mare ˻Kirasinge yamboma molkolie˼
kolemelemanga pulu nambolkarenga ‘Ene lipu
taponjemili.’ ningu no limeleye? ˻Enenga
yambo marene ‘˻Pulu Yemone˼ kolemele yam-
boma topa naa makinjimbe.’ nilimele akumu
sike liemo yambo mare nambemuna liku tapon-
jiku kolo wangoko no limeleye? ˻Nambolka

uluri temba ningu aku telemeleye?⌟ 30 ⌞Molo
yambo molemelema lomboroko ola naa molonge
liemo⌟ olio kepe nambe telemolo yambomaye?
⌞Telemolo mele nambemuna telemoloye?⌟ Olio
temane peangamonga kongonomo andopo tele-
molomonga alieli olio kinie umbuni wendo
olemomane olio topa konjimbe telemo akumu
nambemuna aku telemoloye? 31 Angokeme,
alieli ‘Na kolopo pora sikiru.’ konopu lelio.*
‘Na ene kinie Aili Yesusi Kirasi kinie pea tapu
toko molemele mele na yamboma paa kapi
nimbu molio.’ nikiru akumu kolo naa topo paa
sike nikiru mele ‘Alieli ‘Na kolopo pora sikiru.’
konopu lelio.’ nikiru akumu paa sike nikir-
ula. 32 ⌞Ya kolea aili⌟ Epesasi ⌞Kirasinge temane
peangamo topo siliomonga na kote tenjikulie⌟
‘Mele takarama kinie opa teambo.’ ningu na
akuna liku munduringi akumu enene ‘Yu yuyu
konopuni pilipelie i kongonomo telemo.’ konopu
lengi liemo mongo toko ningu siengi. ‘Na mele
nambolka melema limbu.’ nimbulie kolea aili
Epesasi mele takarama kinie opa telemoloye?
Yambo kolemelema Pulu Yemone ‘Lomboroko
ola molangi.’ naa nimbé liemo

“Opali kolomolo kene

kinié ⌞‘Konopu sipu molamili.’ nimbu⌟ no kinie

langi kinie ⌞aisili we⌟ nombo molamili.”*

niemili. 33 ⌞Nakolo yambo marene ene kondi
toko “Ulu keri te teamili.” níngi liemo⌟ aku
ungumu pilku ‘Aku teamili.’ paa naa niengi.
⌞Akumunge ungu molemo kanumu. Akumuni
nimbendo:⌟
‘Uluma teko kenjilimele yamboma kinie

ene kinie tapu toko molongi liemo
enenga teko kenjilimele ulumane
enenga teko konjilimele ulu peangama
kamu topa manie mundumbe.’
nilimo. 34 ⌞Yambo marene “Yamboma lomboroko
ola naa molonge.” nilimele kanu⌟* kekelepa toli
ungu nilimelema munduku kelko, umbu konopu
pepili molangi. Ulu pulu keri telemele mele
altoko naa teangi. Enenga yambo marene Pulu
Yemo molemo mele naa pilku yu kinie tapu toko
naa molemelemonga pilipulie “Aku siku teai.”
nikiru. ‘Ene mare Pulu Yemo naa pilimele.’
nikiru akumu pilkulie pipili kolongi liemo ene
papu pipili kolonge.

35 Nakolo yambo tene walsipe pilipelie nim-
bendo: “Yambo kololime nambe teko lom-
boroko ola molongeye? ⌞Lomboroko ola mo-
longe kinie⌟ kangi nambelime angilimbeye?”
nilimonje. 36 Aku ungumu lawa tepa nimbe
kenjili ungumu. ⌞Langi umbuma telemo mele
piliengi niembo:⌟ Langi umbu naa kololime
poniena mundúngi liemo konde pupe wendo
naa ombá. Langi umbu kololime mindi poniena
mundulimele kinie konde pupe wendo olemo
kanumu.* 37 ⌞Akumunge ungu te:⌟ ‘Langi umbu
te poniena mundemili.’ ningulie unju te mongo
tolimu pe molomba mele te likulie naa panjil-
imele. Mongo te mindi liku panjilimele. ‘Konapa
opili.’ ningu konapa mongoma liku panjilimele.
Konapa unju mongo toli pe angilimbema naa
liku panjilimele. Rasi witi akula. Unju mongo
tolime pe molomba mele liku naa mundulimele.
Witi mongoma mindi. Langime pali akula

telemele. 38 Langi umbu yu mele mele pe
molomba mele Pulu Yemone ou nimbe panjipe
‘Unju gomoma i sipe i sipe wendo omba molopa
langi i sipe i sipe topili.’ nilimo mele langi lupe
lupema poniena mundulimele kinie ‘Aku sipe ola
omba molopili.’ nilimo kanumu.
39 ˻Kangime aku sipela.˼ Kangime pali telu
sipe molo. Yambomanga kangimu lupe; owa
kongimenga kangimu lupe; keramanga kangimu
lupela; omamanga kangimu lupela. 40 Muluna
angilimele melema lupe; mana lemele melema
lupela. Nakolo muluna angilimele melema
kanopo peanga kanolemolo mele lupe, mana
lemele melema kanopo peanga kanolemolo mele
lupela. 41 Enamo yunge au nimbe angilimo
kanopo peanga kanolemolo mele lupe; olimu au
nilimo kanopo peanga kanolemolo mele lupela;
kombukandipime au nilimele kanopo peanga
kanolemolo mele lupela; kombukandipime telu
siku au naa la nilimele, kombukandipime enenga
yu mele mele au nilimelela.
42 Kolemele yamboma lomboroko ola molonge
kinie aku sipe tembala. Ou kangi angilimomo
lupe; pe kangi angilimbemo lupela. Ou angilimo
kangi ono telemele* akumu purupe keri lemo
kangimu; Pulu Yemone kanu kangimu topa mak-
injimbe kinie lomboropa ola molomba kangimu
purupe keri naa lemba kangimu. 43 Kangi ono
telemele kangi akumu mele kerimu, kanopo
keri kanolemolo; kangi lomboropa ola molopalie
angilimbemo kangi peangamo, kanopo peanga
kanomolo kangimu. Kangi ono telemelemo
enge naa pelemo kangimu; kangi lomboropa

ola molombamo enge paa pemba kangimu.
44 Kangi ono telemele akumu mana ˹mindi˺
manda angilimo kangimu; kangi lomboropa ola
molombamo mulu koleana manda angilimbe
kangimu.

Ya mana molomolo kangi te angilimo liemo
mulu koleana molomolo kangi te paa sike
angilimbela. 45 Aku sipe mele ˹Pulu Yemonga˺
bokuna ungu te molemo. Kanu ungumuni
nimbendo:

“Ou kumbi lepa mana ye Adame
˹Pulu Yemone tepa mimi tepalie˺
‘Mana konde molopili.’ nimbe
ulu pulu te sirimu kinie konde molorumu.”*

nilimo; ˹nakolo˺ pe orumu Adame** ˹Pulu
Yemone konde mololi ulu pulumu sirimumu
lupe˺. Yu ‘Mana yamboma ˹mulu koleana˺
konde molangi.’ manda nimbé ulu pulumu
sirimu.*** 46 Mulu koleana konde molomolo ulu
pulumu ou kumbi lepa wendo naa orumu. Mana
konde molomolo ulumu ou kumbi lepa wendo
orumu; mulu koleana konde molomolo ulumu
pe wendo orumu. 47 Ou kumbi lepa molorumu
Adame Pulu Yemone ma tene tepa mimi ter-
imu; akilipe orumu Adame mulu koleana ye te
orumu. 48 Ou kumbi lepa mana ye molorumu
Adamene mana yamboma kalopa limomonga
ene yunge ˹kangimu angilipili˺ molorumu mele
mindi molemele; mulu koleana molonge yam-
boma mulu koleana ˹kangimu angilipili˺ molemo
yemo mele molonge. 49 Olio ˹Kirasinge yam-
boma˺ ou mana yemo molorumu mele molemolo

mele* pe aku sipula mulu koleana yemo molemo
mele molomolo.**
50 Angokeme, nane enendo paa sike nimbu
sikirumu: mana meme pelemo kangimu Pulu
Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo* mulu
koleana manda pupe naa molomba. Mele kolopa
purupe keri lemo te melema kolopa keri lemoma
naa lemo koleana manda pupe naa molomba.
51 Kinié ungu te ou lopi tepa perimu te nimbú
tekeromo paa mimi siku piliei! ˻Kirasi kelepa
wale talo sipe naa opili˼ olio pali uru naa pe-
molo.* Nakolo ˻uru pelemele yamboma kinie˼*
olio ˻konde molomolo yamboma kinie˼ pali sike
˻kangimu˼ alowa tepa ˻kangi te lupe angilimbe˼.
52 Aku ulumu paa walsikale temba. Mulu matolo
kamu pora nimbendo biyukelemo ungu nimbé
kinie* aku ulumu wendo ombá. Walsikale, kari-
apá telemo mele, aku ulumu temba. Biyukelemo
ungu nimbé kinie yambo kololime altoko kolou
naa kolongendo lomboroko ola molonge. Pe olio
˻Kirasinge yambo konde molomoloma olionga
kangime˼ alowa temba. 53 Kangi purupe keri
lemo akumu alowa tepa, naa purupe keri lemba
kangimu paa angilimbe; kangi kolemo akumu
alowa tepa kangi naa kolopa konde molopa
mindi pumbe kangimu paa angilimbe. ˻Olionga
mana kangimu alowa naa tepa kangi te lupe
naa angilkenje mulu koleana pumbe aulke te
paa naa lelka˼ akumunge aku sipe mele temba.*
54 Kanu kinie kangi purupe keri lemomo altopa
alowa tepa naa purupe keri lemba kangimu
angilimbe, kanu kangi kolemomo altopa alowa
tepa konde molopa mindi pumbe kangimu

angilimbe kinie ⌞Pulu Yemonga⌟ bokuna molemo
ungu te molemo mele sike kamu wendo ombá.
Kanu ungumu i sipe:
“⌞Kololi ulu pulumu
Pulu Yemo yunge⌟ opa toumu,
akumu kinie Pulu Yemone opa tepalie
kamu topa manie mundurumumunge
kololi ulu pulu akumu kamu manie purumu.”*
nilimo. 55 ⌞Aku tembamonga ungu te pea bokuna
molemo, akumu i sipe:⌟
“Kololi ulu pulumu, nuni yamboma
toko manie munduni engemo tena lemoye?
Kololi ulu pulumu, nuni yamboma
‘Mindili nangi.’ toleno tolomo tena lemoye?”*
nilimo. 56 Kololimunge yamboma mindili sipe
tolemo tolo akumu ulu pulu kerimu. ⌞Yam-
bomane ulu pulu keri telemelemonga ‘Kolo-
molo kinie Pulu Yemone olio ‘mindili namili.’
nimbé.’ ningu pilkulie kolongendo pipili
kolemele kanumu.⌟ Ulu pulu kerimunge ton-
dolomo ⌞Pulu Yemonga⌟ ungu mane ⌞Mosisini
yando⌟ sirimumane silimo.* ⌞Ungu manemane
nimbendo: ‘Ungu manema naa pilku liku pu-
lue tonge kinie mindili nonge.’ nilimomonga
pilkulie yambomane kololi ulumu aku siku
pilkulie pipili kolemele kanumu.⌟** 57 Akumu
sike nakolo olionga Aili Yesusi Kirasini olionga
nimbe tenjirimumunge* ⌞Pulu Yemonga ungu
manema kinie, ulu pulu kerime kinie, kololi
ulumu kinie,⌟ kanumanga tondoloma manie
purumu, olio naa nokopa ulu te manda naa
telemomonga Pulu Yemo kinie “Paa ange.”
nikimulu.

58 Nanga konopu monjilio angokeme, ˹Ki-
rasinge yambo kolemelema sike lomboroko ola
molko kangi te lupe konde angilipili molonge˺
kene ‘Sike.’ ningu pilimele mele munduku naa
kelko, tondolo munduku pilku mindi molame!
Ene ulu umbuni te wendo ombá kinie ‘Pipili
kolkomolo kene pilipu molemolo mele manie
pupili mundupu keleamili.’ paa naa niengi!
Ene Ailimunge kongono mindili siku telemelemo
we manie naa pumbe, ˹kanu kongonomone
langi mongoma sike tomba˺ kene Ailimunge
kongonomo mindi tondolo munduku, siye naa
kolko teko molangi.

16

1 Enene Pulu Yemonga yambo ˹Jerusalleme
molemelema˺ ene ˹liku taponjiku˺ kou mone
singíndu liku maku tokomelemonga ˹ungu te
niembo:˺* Ou nane kolea Gallesia poropinji kolea
lupe lupemanga Kirasinge yambo talapemo**
maku tolemelemanga “Teangi.” nimbu, nimbu
sirindu mele ene aku siku teangi. ˹Nane i
sipu nimbu sirindu:˺ 2 Alieli koro tenga tenga
˹Juda yambomanga koro molemele wale Sambat-
emo pora nimbe,˺ pulu pulu kongono walemo
wendo ombá kinie ene yu mele mele ou kou
mone lingíme apuruku pilkulie mare we nosingi.
‘Pollo ombá kinie olio kou mone nosimulúma
kapola tepili. Yu ombá kinie altopo mare lipu
maku naa tamili.’ ningulie ou aku siku maku
toko nosiku molangi. 3 Kanu kinie na ombolie,
enene Jerusalleme yamboma kou mone mengo
puku singí ye mare mako tongema nane pepá

mare topo ene sipulie “Enene Jerusalleme yam-
boma singí kou monema mengo pangi.” nimbu
lipu mundumbu. 4 Molo ‘Na kepe pumbu.’
konopu lendu liemo ene na kinie pea tapu topo
pumulú.

5 Na kolea Masedonia poropinji ˻yambo
molemelema˼ pupu ˻kanopolie˼ nimbumuni, pe
ene molemelena ombó. Na paa sike ou Masedo-
nia pumbu. 6 Ene molemelena ˻ombolie˼ wale
mare ene kinie molombonje. Molo kolea ali
tepa poporome aili tepa tolemo olime pali ene
kinie molombonje, naa pilkiru. ‘Pe na kolea
marenga pumbu tembo kinie na liku taponjiku
mundupangi.’ nimbu ene kinie wale mare
molombo. 7 ‘Na kinié isili ou ombo ene kinie
wale wallo kolte mindi naa molombo.’ konopu
lekero. ‘Ailimuni ˻‘Na ene kinie wale aisili
molani.’˼ nimu liemo aku teambo.’ ˻nimbu
Masedonia ou pumbu.˼ 8-9 Nakolo ya kolea
aili Epesasi ‘yambo aisili Kirasinge yamboma
molangi.’ nimbu lipu taponjimbu aulke te ˻Pulu
Yemone˼ akisinjirimumunge Epesasi ˻nondopo
mundupu kelepo tenga naa pumbu.˼ ˻Olio Juda
yambomane˼ ‘Pendikosi wale’ ˻nilimolo˼ kanu
walemo* ou omba pupili na ya we molombo.
Nakolo ‘I kongonomo naa tei!’ ningu aulkemo
pipi singí tekemele yambo aisili molemele.

10 ˻Ene molemelena˼ Timoti omu liemo ‘Yu
pipili naa kolopili.’ ningu “Papu okono. Pea
tapu topo molamili.” niengi. Na Ailimunge
kongonomo tepo molio mele yu aku sipe telemo
kene ene kinie molomba kinie ‘Taka lepa molop-
ili.’ ningu nokangi. 11 ˻Yu Ailimunge kongono

tenjili ye te molemo⌟ kene enenga yambo marene
yu liku bulu naa siengi. Pe ene mundupe
kelepa na moliona kelepa yando ombándo ‘Yu
konopu peanga pepili.’ ningu liku taponjiku liku
mundengi. ‘Yu angenupili kinie ombá.’ nimbu
nokopo molio.
12 Olionga angenu Apollosi* ⌞walsiku
piliringimunge kinié ungu te pundu topo
niembo:⌟** ‘Olionga angenupilime ene kanonge
onge kinie yu pea tapu toko pangi.’ nimbu
tondolo mundupu nilio. Nakolo isili ou yu “Naa
pumbu.” nimbe molemo. “Pe walse yu yuyu
aulke te kanopo lipulie pumbu.” nimbe molemo.
13 Ene ⌞‘Ulu te wendo ombá.’ ningu⌟ mimi
siku kanoko molai! ‘Kirasi sike.’ ningu pilimele
mele siye naa kolko tondolo munduku pilku
molai! ⌞‘Umbuni mare wendo ombá.’ ningu⌟
pipili kolko naa molko, konopu tondolo pupili
molai! Tondolo munduku molai!* 14 Uluma pali
tengendo ⌞Pulu Yemo kinie yamboma kinie pali⌟
konopu monjiku teangi.*
15 ⌞Angokeme, ene Korini yamboma⌟ kolea
Akaya poropinji ⌞molemele⌟ koleana Kirasinge
yambo molemelemanga Sitepanasinge yam-
boma* ene paa kumbi lelko ‘Kirasi sike.’ ningu
tondolo munduku piliringi yamboma molemele
mele ene pilimele. Yunge yambomane ‘Pulu
Yemonga yambo kake telime lipu taponjemili.’
ningu aku siku mindi alieli teko molemele.
Angokeme, nane ene tondolo mundupu mawa
tepolie nimbundu: 16 Sitepanasinge yamboma
kinie, kanu yambomane telemele mele aku siku
⌞Pulu Yemonga⌟ kongonomo mindili siku teko

⌞yamboma liku taponjilimele⌟ yamboma kinie pali, liku ai siengi. 17 Sitepanasi kinie Potunatasi kinie Akaikasi kinie ene na molorunduna oringi kinie konopu sirindu. Ene ⌞Korini yamboma⌟ ‘Na kanopo lipu taponjipu nokamili.’ ningu naa olemele nakolo i enenga ye yepoko ongo ‘enenga’ ningu na liku taponjiku nokoringimunge konopu sirindu. 18 Kanu yemane na kinie ene kinie pea ‘Konopu peanga pepili molangi.’ ningu teringi. Kanu ye yepokone telemele mele aku siku telemele yamboma kapi ningu enenga unguma liku ai siku mimi siku pilingí kinie papu.

19 ⌞Na ya⌟* kolea Esia poropinji ⌞molio⌟ kolea lupe lupema Kirasinge talapena yambomane “Ene manda molemeleye?” ningu, ningu mundukumili.

Akuwilla kinie Pirisillatolone** ‘Ene olto kinie pea Ailimunge yamboma molemolo.’ ningulu “Ene paa manda molemeleye?” ningulu, ningu mundukumbilila. Kirasinge talapena yamboma eltenga ulkena puku maku tolemele yambomane akula nikimili.

20 Olionga angenupili ya ⌞Epesasi⌟ molemele yambomane pali “Ene manda molemeleye?” nikimili.

⌞Pulu Yemonga yamboma telemele mele⌟ ene eneno anju yando “Manda Molemeleye?” ningu kangulku* kondo kolangi.

21 Kinié na nanu i pepámo topolie na Pollone “Ene manda molemeleye?” nimbu tokoro.

22 Yambo te Ailimu konopu naa monjipe ‘Yunge yambomo molambo.’ naa nimu liemo

kapola, Pulu Yemone yu ‘molopa kenjipili.’ nipili. Ailimu, nu paa yando oyo!*

23 Aili Yesusini ene we kondo kolopa molopili molangi.

24 Ene kinie na kinie pea Kirasi Yesusinge yamboma molemolomonga nane ene pali konopu monjikiru mele ‘ene piliengi!’ nimbu nikiru.

˻Aku pea nikiru.˼

PULU YEMONGA UNGU KONDEMO
The New Testament in the No Penge Dialect of the Umbu-Ungu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umbu-Ungu No Penge long Niugini

copyright © 1995 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Umbu-Ungu No Penge (Umbu-Ungu)

Dialect: No Penge

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
d72fc3f0-db59-5dba-99c3-8bd2a84ed896